

Nuorisotutkimuspäivät 2107

Nuorisotutkimuksen hiljaisuudet

Oulun yliopisto
(Pentti Kaiteran katu 1)
2–3.11.2017

#ntpaivat

NUORISOTUTKIMUSSEURA RY.
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

Tervetuloa XVI Nuorisotutkimuspäiville!

Nuorisotutkimuspäivien tämänvuotisenä teemana on ”Nuorisotutkimuksen hiljaisuudet”. Päivillä pohditaan erityisesti sitä, miten tämän päivän nuorisotutkimuksen teemat, menetelmät ja aineistot tavoittavat erilaisten nuoruuksien kirjon ja mitä jää huomaamatta. Teema haastaa nuorisotutkimuksen kenttää sekä kriittiseen metodiseen pohdintaan että tutkimuseettiseen arviointiin. Teemalla on kaksi ulottuvuutta: yhtäältä haluamme herättää keskustelua niistä nuoriin liittyvistä asioista ja ilmiöistä, joista vaietaan nuorisotutkimuksessa – toisaalta ilmiöistä, joista vaietaan yhteiskunnassa. Teema jatkaa Nuorisotutkimusseuran vuoden 2016 teemaa ’Global responsibility in Youth Research’ tuoden nuorisotutkimuksen painopisteitä ja lähestymistapoja koskevat kriittiset kysymykset uuteen kontekstiin.

Päivien kansainvälinen pääpuhujana on David Farrugia (School of Humanities and Social Sciences, University of Newcastle, Australia), joka on tutkimuksissaan kritisoinut nuorisotutkimuksen kaupunkikeskeistä tutkimustraditiota ja nostanut esiin maaseudun nuorten kokemuksia ja elämän pakkovalintoja. Farrugian tutkimuksen keskiössä ovat nuorten eriarvoisuuteen liittyvät kysymykset, ja hän on tarkastellut muun muassa nuorten kodittomuutta ja työttömyyttä. Kotimaisena pääpuhujana kuullaan Nuorisotutkimusverkoston pitkäaikaista tutkimusjohtajaa, Punaisen Ristin turvatalotoiminnan johtaja Leena Suurpäättä, joka pohtii puheenvuorossaan, mistä suomalainen nuorisotutkimus puhuu ja mistä se vaikenee.

Ohjelma

TORSTAI 2.11.

11:00	Rekisteröinti alkaa <i>Päärakennuksen aula</i>
13:15–15:00	Plenary: Contesting theories and searching for new methods in youth studies <i>Saalastinsali</i> Opening words David Farrugia , ARC DECRA Fellow, School of Humanities and Social Sciences, University of Newcastle: <i>Rurality as a Silence of Youth Research: Mobility, Spatiality and Youth</i> Leena Suurpää , Director of youth related issues, Finnish Red Cross: <i>Polyphony as a contested virtue in youth research</i>
15:00–15:30	Kahvit <i>Päärakennuksen aula</i>
15:30–17:30	Työryhmät 1–6
17:30–18:30	Kahvit Posteresitykset Nuorisotutkimuksen opinnäytepalkinnot 2017 <i>Saalastinsali</i>
20:00	Illallinen (omakustanteinen, ennakoilmoittautuminen) <i>Ravintola Tuba</i>

PERJANTAI 3.11.

09:00–10:30	Työryhmät 7–11
10:30–11:00	Kahvit <i>Päärakennuksen aula</i>
11:00–12:30	Työryhmät 12–15
12:30–13:30	Lounas (omakustanteinen)
13:30–15:00	Päätöspaneeeli: Nuorisotutkimuksen hiljaisuudet <i>Saalastinsali</i> Keskustelijoina yliopettaja Marja Katisko (Diak), nuorisotutkimuksen professori Päivi Honkatukia (Tampereen yliopisto) ja sosiologian professori Vesa Puuronen (Oulun yliopisto). Keskustelua johtaa erikoistutkija Tomi Kiilakoski (Nuorisotutkimusseura).

Plenary

David Farrugia, ARC DECRA Fellow (School of Humanities and Social Sciences, University of Newcastle) on australialainen nuorisotutkija, jonka tutkimuksen keskiössä ovat nuorten identiteetteihin, eriarvoisuuteen ja hyvinvointiin liittyvät kysymykset. Hän on tutkinut mm. nuorten kodittomuutta ja työttömyyden kokemuksia. Toisen keskeisen juonteen Farrugian tutkimuksessa muodostavat globalisaatio ja alueellinen eriarvoisuus. Farrugia on kritisoinut nuorisotutkimuksen kaupunkikeskeistä tutkimustraditiota ja nostanut esiin maaseudun nuorten elämän pakkovalinnat.

Abstract: Rurality as a Silence of Youth Research - Mobility, Spatiality and Youth

In this presentation I explore the silencing of rurality in youth research as a constitutive exclusion for theoretical development in the field. The epistemological devalorisation of rurality has a long history, dating back to classical sociological theories which positioned the urban as the site for the development of capitalism and of modernity as such. This continues in theoretical debates in youth studies, which tend to use the experiences of young people in the metropolitan cities of economically powerful countries as touchstones for discussions of youth in general. With this in mind, in this presentation I suggest that rurality is not merely an empirical gap, but rather a new epistemological position for understanding youth, and that the position that rural youth occupy within the global dynamics of capital and culture reveals new and critical agendas for youth studies. This includes rural youth labour markets as sites of global economic restructuring, and the operation of metrocentric economies of cultural distinction that organise the symbolic flows of contemporary youth culture around distinctions between the urban and the rural. In this context, I will describe a mobility imperative as a key dimension of the relationship between youth and rurality, and explore rural youth mobilities as a means by which to generate new perspectives on youth in a global context. The imperative on young people to become mobile both imaginatively and in terms of actual migration is a critical dimension of the structural and symbolic dimensions of contemporary youth, and reveals youth as a heterogeneous and mobile phenomenon deeply connected with the economic and cultural dynamics of contemporary globalisation.

***

Punaisen Ristin turvatalotoiminnan johtaja ja Suomen Akatemian hallituksen varapuheenjohtaja, dosentti **Leena Suurpää** on Nuorisotutkimusverkoston pitkäaikainen tutkimusjohtaja. Hänen työssään yhdistyvät tutkimuksen ja kansalaistoiminnan eetokset. Suurpää on tutkinut mm. monikulttuurisuutta, nuorten osallisuutta, nuorisotyötä sekä nuorisotutkimuksen menetelmiä ja eettisiä kysymyksiä. Nuorisotutkimuspäivien puheenvuorossaan Suurpää avaa reflektiivisen näkökulman kotimaisen ja eurooppalaisen nuorisotutkimuksen pitkiin linjoihin: mistä nuorisotutkijat puhuvat, mistä vaikenevat – ja mistä pitäisi puhua?

Abstract: Polyphony as a contested virtue in youth research

The vocation of youth research, in Finland and abroad, has been premised on a certain idea of polyphony. In this context, the concept of polyphony does not refer only to mobility across disciplinary paradigms or to thematic diversity. More importantly, it implies a unique research ethos, an engagement and a research design. In my speech, I will reflect upon contemporary conditions for polyphony in the field of youth research with three different aims in mind:

- To expand sensible perspectives to youth issues: I argue for the promotion of global attentiveness that re-considers the epistemic foundation of youth research, in order challenge provincialism, be it intellectual or geopolitical.
- To promote critical awareness to rethink the knowledge produced and disseminated around the youth: I argue for the commitment to multisensory, embodied knowledge when youth-related issues are at stake.
- To guarantee youth researcher engagement at the local, societal and global scale: I argue for the fight for the freedom of expression of the youth researchers all over the world.

Päätöspaneeli

Diakonia-ammattikorkeakoulun yliopettaja, dosentti **Marja Katisko** on työskennellyt sosiaalityöntekijänä, sosiaalityön lehtorina sekä tutkijana. Hänen tutkimustyönsä painopisteitä ovat olleet lastensuojelu sekä maahanmuuttajataustaisen väestön hyvinvointiin ja globaalin sosiaalityön menetelmälliseen kehittämiseen liittyvät teemat. Viime vuosina Katiskon tutkimushankkeissa ovat painottuneet maahanmuuttajien asunnottomuuteen sekä paperittomien henkilöiden ja perheiden elämään liittyvät teemat.

Päivi Honkatukia nimitettiin elokuun alussa Tampereen yliopiston nuorisotutkimuksen professoriksi. Honkatukian tutkimuksen painopisteitä ovat kriminologia, sukupuolen tutkimus, sosiaalinen kontrolli sekä nuorisotutkimuksen menetelmät. Honkatukia on tutkinut mm. rikosten uhrien asemaa, rikollisuuden kontrollijärjestelmiä sekä nuoria ja väkivaltaa. Ennen Tampereen yliopiston nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen opintosuunnan vetovastuuta Honkatukia työskenteli mm. Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa ja Kuopion yliopistossa.

Oulun yliopiston professori **Vesa Puuronen** on pitkän linjan sosiologi ja nuorisotutkija. Puuronen tutkimuksen kantavia teemoja ovat olleet nuorten eriarvoisuuteen, alueellisuuteen, etnisiin suhteisiin ja rasismiin liittyvät kysymykset, erityisesti suomalaisen yhteiskunnan kontekstissa. Puuronen on julkaissut runsaasti nuorisotutkimuksen teoriasta ja pohtinut tieteenalan historiaa ja metodeja. Viimeaikaisissa hankkeissaan Puuronen on paneutunut saamelaisuuteen ja koulukotien vaiettuun historiaan. Ennen Oulun yliopiston kasvatustieteelliseen tiedekuntaan siirtymistään Puuronen toimi pitkään tutkijana ja opettajana Itä-Suomen yliopistossa.

Työryhmät

TORSTAI 2.11. KLO 15:30–17:30

1. KONTROLLIAMMATTILAISET JA NUORISOTYÖ – ONKO VUOROPUHELU MAHDOLLISTA?

Sali 131

Puheenjohtajat: Päivi Honkatukia (Tampereen yliopisto) & Minna Piispa (Oikeusministeriö, Rikksentorjuntaneuvosto)

- Tanja Moilanen (Itä-Suomen yliopisto), Tarja Mankkinen (Sisäministeriö), Anna-Maija Pietilä (Itä-Suomen yliopisto), Mari Kangasniemi (Itä-Suomen yliopisto): *Pohjoismaiset moniammatilliset toimintamallit nuorten hyvinvoinnin edistämisessä ja rikosten ehkäisyssä*
- Noora Hästbacka & Elina Pekkarinen (Nuorisotutkimusverkosto): *Kolminkertainen marginaali? –sijaishuollon yksiköihin sijoitetut nuoret, psyykkisen problematiikka ja rikollisuus*
- Leo Heikkilä (Helsingin kaupunki): *Nuoren rikoksesta epäillyn elämäntilanteen arviointi BAROFi-menetelmällä*
- Päivi Honkatukia (Tampereen yliopisto): *Kontrolliammatillaiset metrossa: nuorten kokemuksia ja odotuksia*

2. NUORET, NORMIT JA NEUVOTTELUT

Sali TS101

Puheenjohtajat: Heta Mulari (Nuorisotutkimusseura) & Marja Peltola (Nuorisotutkimusseura & Helsingin yliopisto)

- Karla Malm (Nuorisotutkimusseura): *Seksuaalikasvatus peruskoulun oppikirjoissa vuosina 1972–2013: Normaalin muuttuvat rajat*
- Johanna Järvinen-Tassopoulos & Kirsimarja Raitasalo (THL): *Ei mitään hajua nuorten perjantai-illan viettotavoista? Päihteiden käyttö ja rahapelaaminen 9.-luokkalaisten maahanmuuttajataustaisten nuorten keskuudessa*
- Heta Mulari (Nuorisotutkimusseura): *Sirkus, kaupunkitilan haltuunotto ja urbaani aktivismi*
- Marja Peltola (Nuorisotutkimusseura & Helsingin yliopisto): *Nuori äitiys monikulttuurisessa Suomessa*

3. NUORTEN TUKEMINEN KOULUTUKSESSA JA KOULUTUKSEN ULKOPUOLELLA

Sali TS127

Puheenjohtaja: Teemu Suorsa (Oulun yliopisto)

- Jussi Silvonen (Itä-Suomen yliopisto): *Seuranta-tutkimus toiselta asteelta eteenpäin*

- Sanna Mäkinen (Itä-Suomen yliopisto): *Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten toimijuuden tilat ja resurssit*
- Sirpa Ylimaula (Oulun yliopisto): *Työpajatoiminnan opinnollistamisen ja monialaisen yhteistyön haasteet*
- Teemu Suorsa (Oulun yliopisto): *Monialainen yhteistyö oppilashuollossa*
- Kirsi Raetsaari (Oulun yliopisto): *Lukion keskeyttämisvaarassa olevien ohjaus perusteltuna toimintana*
- Suvi Kauppi (Oulun yliopisto): *Yliopisto-opiskelijoiden tuen tarve ja tukipalveluihin hakeutuminen perusteltuna toimintana*

4. NUORUUS JA VAMMAISUUS

Salli IT113

Puheenjohtajat: Anni Rannikko (Itä-Suomen yliopisto), Aarno Kauppila (Helsingin yliopisto) & Reetta Mietola (Helsingin yliopisto)

- Aarno Kauppila (Helsingin yliopisto) & Reetta Mietola (Helsingin yliopisto): *Kuka suostuu ja mihin? Tutkimuseettisten pulmien ja ratkaisujen äärellä*
- Anni Rannikko (Itä-Suomen yliopisto): *Asenetta ei voi oppia, luistelun voi: Urheilijan keho roller derbyssä*
- Marja Irjala (Oulun yliopiston tutkijakoulu): *Vammaisten oppisopimuskoulutukseen mallia Saksasta*
- Reetta Mietola (Helsingin yliopisto): *Koko elämä palveluissa: vaikeasti kehitysvammaisen henkilön nuoruus ja elämäntilanne kehitysvammaisissa palveluissa*

5. ALUEELLISUUS, KANSALLISUUS JA KANSAINVÄLISYYS/REGIONAL, NATIONAL AND INTERNATIONAL PERSPECTIVES

Sali/Lecture hall IT112

Puheenjohtaja/Chair: Sinikka Aapola-Kari (Nuorisotutkimusseura)

- Sari Tuuva-Hongisto (Itä-Suomen yliopisto): *Kotona, maalla, syrjässä -syrjäkylänuoret lähtemisen paineissa*
- Ville Pöysä (Itä-Suomen yliopisto): *Koti Käpykylässä – syrjäinen paikka ja sukupuoli poikien elämäntilanteissa*
- Jussi Ronkainen, Marko Kananen & Kari Saari (Kaakkois-Suomen amk/Juvenia): *Nuorten Suomi-Venäjä kaksoiskansalaisten suhde kansallisuuksiin ja kansalaisena toimimiseen*
- Airi-Alina Allaste (Tallinn University/Åbo Akademi): *Mobility and Citizenship in European Union*

6. NUORISOKULTTUURIT JA KULUTUS/ YOUTH CULTURES AND CONSUMPTION

Sali/Lecture hall IT105

Puheenjohtajat/Chairs: Anna Anttila & Eeva Ahtee
(Helsingin kaupunki, Nuorisopalvelut)

- Susan Eriksson (Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu): *Vammaiset nuoret liikunnallisissa nuorisokulttuureissa – integraation ja erottautumisen psykimiä*
- Arseniy Svyarenko (Nuorisotutkimusverkosto) & Olli Haanpää (Tampereen yliopisto): *Pokémon GO: a hybrid reality game that fosters youth mobility and new solidarities*
- Amit Mittal, Deepika Jhamb & Sahil Gupta (Chitkara University, India): *Young Consumers in Emerging Markets: The Future of Marketing*
- Janne Poikolainen (Nuorisotutkimusverkosto): *”Ei oo lasten terveellistä fanittaa tuollaista” – Popidolit, lasten musiikinkulutuksen muutos ja lapsuuden häilyvät rajat*

PERJANTAI 3.11. KLO 9:00–10:30

7. KERROTTU LAPSUUS JA NUORUUS MUISTITIEDOSSA, OSA I: POLITIIKKA JA JÄRJESTÖT NUORUUSMUISTOISSA

Sali IT106

Puheenjohtajat: Ulla Savolainen (Helsingin yliopisto & Suomen Akatemia) & Riikka Taavetti (Helsingin yliopisto)

Kommentaattori: Kaisa Vehkalahti (Oulun yliopisto & Nuorisotutkimusverkosto)

- Essi Jouhki (Oulun yliopisto): *Teinikunnat kasvualustana elämään. Toimijuuden ja osallisuuden muistaminen oppikoulujen teinikuntien toiminnassa*
- Liisa Lalu (Turun yliopisto): *Nuori nainen sini-paidassa. Nostalgia, toiveet ja unelmat 1970-luvun nuoruuden taistolaisuutta muistellessa*
- Kristiina Silvan (Helsingin yliopisto): *Kommunistisen lapsuuden ja nuoruuden muistaminen nyky-Valko-Venäjällä*

8. YKSINÄISYYS, ULKOPUOLISUUS JA RADIKALISOITUMINEN

Sali IT112

Puheenjohtaja: Tomi Kiilakoski (Nuorisotutkimusseura)

- Vesa Välimäki (Jyväskylän yliopisto), Mette Ranta (Jyväskylän yliopisto) & CoLearning CoPassion tutkimusryhmä (Helsingin yliopisto): *Yksinäisenä yliopistokaupungissa - yliopisto-opiskelijoiden koettu yksinäisyys elämänsä tutkimusperinteen viitekehysessä*

- Martta Myllylä, Sanna Aaltonen & Antti Kivijärvi (Nuorisotutkimusverkosto): *Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten sosiaaliset suhteet*
- Pia Helminen (Helsingin yliopisto): *Vuorovaikutukset väkivallattomien toimintastrategioiden radikalisoitumisessa poliittisen väkivallan käytöksi*

9. TIEDONTUOTANNON METODIT JA MENETELMÄT

Sali TS101

Puheenjohtaja: Antti Häkkinen (Helsingin yliopisto & Nuorisotutkimusseura)

- Samuli Mäkisalo, Marjaana Veikkanen, Elina Mäyrä, Sanna Lesonen & Tiina Toivonen (Helsingin kaupunki, Nuorisopalvelut): *Mistä sinä et puhu -hanke*
- Satu Olkkonen (vapaa tutkija): *Taide peittyvän esiin nostajana*
- Sinikka Aapola-Kari (Nuorisotutkimusverkosto), Ville Pöysä (Itä-Suomen yliopisto), Tarja Tolonen (Helsingin yliopisto), Matilda Wrede-Jäntti (Helsingin yliopisto) & Päivi Armila (Itä-Suomen yliopisto): *Nuoret ajassa – kokonaisvaltaisen ja pitkäjänteisen nuorisotutkimuksen erityiset haasteet*

10. OHJAUSTA JA VALMENNUSTA

Sali L9

Puheenjohtaja: Maija Lanas (Oulun yliopisto)

- Mirja Määttä (Keski-Suomen ELY-keskus): *Ohjaamoja tutkimassa - valtavirtaa ja sivujuonteita*
- Päivi Pukkila, Jaakko Helander & Simo Uusinoka (HAMK ammatillinen opettajakorkeakoulu): *Miten nuoret kokevat monialaisen yhteistyön Ohjaamoissa?*
- Anne Surakka & Reija Paananen (Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sokra-hanke): *Lisää hyvinvointia kohtuullisilla kustannuksilla: tutkimus valmennuspajatoiminnan kustannuksista ja vaihteluista*

11. NUORTEN TUKIVERKOSTOJA KEHITTÄMÄSSÄ

Sali TS133

Puheenjohtaja: Mikko Oranen (Nuorten Ystävät ry)

- Noora Hästbacka (Nuorisotutkimusverkosto): *Koulukiusaaminen nuorisotyön ja -tutkimuksen kohteena*
- Helena Parkkila & Mervi Heikkinen (Oulun yliopisto): *Toisin tekemisen ja omien kokemusten jakamisen mahdollisuus – Lastensuojelulaitoksissa asuvien tyttöjen voimavarakoulutus toimintakykyisyyksien tukena*
- Susan Eriksson (Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu): *Nuorten oppimisvaikeudet työhaussa ja palvelujen tarve*

PERJANTAI 3.11. KLO 11:00–12:30

12. KERROTTU LAPSUUS JA NUORUUS MUISTITIEDOSSA, OSA II: KERTOJAN JA TUTKIJAN POSITIOT LAPSUUDEN JA NUORUUDEN MUISTAMISESSA

Sali HU205

Puheenjohtajat: Ulla Savolainen (Helsingin yliopisto & Suomen Akatemia) & Riikka Taavetti (Helsingin yliopisto)
Kommentaattori: Kaisa Vehkalahti (Oulun yliopisto & Nuorisotutkimusverkosto)

- Marianne Junila (Oulun yliopisto): ”Minä” näyttämöllä. Nuorten kirjoittajien kertojaroolit omaelämäkerrallisissa teksteissä
- Ulla Savolainen (Helsingin yliopisto): *Lapsuus inkeriläisten omaelämäkerrallisissa kirjoituksissa*
- Riikka Taavetti (Helsingin yliopisto): *Sateenkaareva nuoruus suomalaisessa muistitiedossa*

13. MIELENTERVEYS JA PÄIHTEET

Sali TS133

Puheenjohtaja: Reija Paananen (Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sokra-hanke)

- Elina Ikävalko (Helsingin yliopisto, AGORA-tutkimuskeskus): *Nuoria koskeva mielenterveyspuhe ja kyvykkyysihanteet*
- Tiia Villa, Jaakko Harkko & Erja Poutiainen (Kuntoutussäätiö): *Nuorten kokemuksia mielenterveysongelmista, OPI-kuntoutuksesta ja sen hyödyistä*
- Teemu Kaskela & Tuuli Pitkänen (A-klinikkasäätiö): *Toisen asteen koulutuksen puuttuminen päihdeongelmaisten nuorten aikuisten vankeusriskiä lisäävänä tekijänä*

14. NUORTEN OSALLISUUS

Sali HU209

Puheenjohtaja: Elina Pekkarinen (Nuorisotutkimusseura)

- Anu Alanko (Oulun yliopisto): *Nuorisovaltuustonuorten pohdintaa nuorten osallistumisesta ja osallistumattomuudesta*
- Perttu Männistö & Alekski Fornaciari (Jyväskylän yliopisto): *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (1985-2014) rakentuvan osallisuuskäsitteksen sosiaalipedagoginen tarkastelu*
- Marko Merikukka (THL), Tiina Ristikari (THL), Tomi Kiilakoski (Nuorisotutkimusverkosto) & Mika Gissler (THL): *Osallisuuden välittävä vaikutus syrjäytymispolussa*

15. NUORISOTYÖ, NUORTEN PALVELUT JA NIIDEN ARVIOINTI

Sali L9

Puheenjohtaja: Aino Lappi (THL)

- Anu Gretschel (Nuorisotutkimusverkosto): *Nuorisotyön arvioinnin haasteet*
- Pirjo Junntila-Vitikka (vapaa tutkija): *Miten kasvatusta taipuu arvioitavaksi nuorisotyössä?*
- Anna Anttila & Eeva Ahtee (Helsingin kaupunki, Nuorisopalvelut, Hyvä vapaa-aika -hanke): *Nuorten harrastukset ja omaehtoinen toiminta*

Työryhmien abstraktit

TORSTAI 2.11. KLO 15:30–17:30

1. KONTROLLIAMMATILAISET JA NUORISOTYÖ – ONKO VUOROPUHELU MAHDOLLISTA?

Puheenjohtajat: Päivi Honkatukia (Tampereen yliopisto) & Minna Piispa (Oikeusministeriö, Rikksentorjuntaneuvosto)

Nuorisotyön asiantuntijuutta on nuorten kokonaisvaltainen kohtaaminen ja dialogisen suhteen rakentaminen nuoriin. Nuorten kontrolloimiseen, valvontaan tai rikosten ennaltaehkäisyyn liittyvistä kysymykset eivät ole olleet nuorisotyön keskiössä, sillä ne eivät asetu kitkatta nuorisotyön eetokseen ja pyrkimykseen nähdä nuoret myönteisesti omina itsenään ja ohjata heitä yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen osallisuuteen.

Tämä voi olla yksi syy, miksi nuorisotyön asiantuntijuutta on hyödynnetty vähän rikosten ennalta ehkäisyyn tai rikoksiin puuttumisen kysymyksissä. Kuitenkin se voisi edistää nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia, hyviä suhteita viranomaisiin sekä eri ammattilaisten välistä yhteistyötä.

Työryhmässä pohditaan, miten kontrolliammatilaiset, muut oikeudelliset toimijat ja nuorisotyön asiantuntijat voisivat tehdä yhteistyötä kohdattaessa nuoria rikosten tekijöinä, uhreina tai sivustakatsojina. Tärkeää olisi nuorten arvostava, kokonaisvaltainen ja yksilöllinen kohtelu myös silloin, kun he ovat rikkooneet normeja, ovat joutuneet rikosten uhreiksi tai ovat muuten valvonnan kohteina.

Pohjoismaiset moniammatilliset toimintamallit nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja rikosten ehkäisyssä

Tanja Moilanen (Itä-Suomen yliopisto), Tarja Mankinen (Sisäministeriö), Anna-Maija Pietilä (Itä-Suomen yliopisto) & Mari Kangasniemi (Itä-Suomen yliopisto)

Moniammatillinen yhteistyö on välttämätöntä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja rikosten ehkäisyssä. Nuorten rikoskäyttäytyminen on usein seurausta monisyisistä hyvinvointiin liittyvistä ongelmista. Nuoren hyvinvoinnin edistäminen vaatii siten moniammatillista yhteistyötä, joka tarjoaa mahdollisuuden kokonaisvaltaiseen tukeen sekä koordinoituihin palveluihin. Tutkimustieto olemassa olevista Pohjoismaisista moniammatillisista toimintamalleista on kuitenkin ollut puutteellista.

Tutkimuksen tarkoituksena oli tunnistaa, kuvata ja vertailla Pohjoismaisia moniammatillisia toimintamalleja ja syntetisoida niiden hyviä käytäntöjä toiminnan kehittämiseen. Tutkimuksessa tunnistettiin

viisi Pohjoismaista toimintamallia: Ankkuri (Suomi), SSP (Tanska), SLT (Norja), SSPF sekä SIG (Ruotsi). Tutkimusaineiston muodosti toimintamalleja koskevat kirjalliset dokumentit (n=53), joita täydennettiin haastatteluilla (n=8). Aineisto analysoitiin laadullisella sisällön analyysillä.

Tutkimuksen tulosten mukaan moniammatillista yhteistyötä toteutettiin sekä yksilö että ryhmätasolla. Päätoimijoina yhteistyössä olivat poliisi, sosiaalitoimi, nuorisotoimi, koulut sekä Suomen Ankkuri-mallissa terveystoimi. Yhteistyötä toteutettiin säännöllisten tapaamisten kautta moniammatillisissa ryhmissä sekä Ankkurissa työskentelemällä samassa työtilassa koko toimintaryhmän kanssa. Yhteistyötä tehtiin lisäksi nuoren yksilöllisen tilanteen mukaan myös muiden kunnan, poliisin ja yksityisen sektorin toimijoiden kanssa. Tukea tarvitsevat nuoret tunnistettiin pääasiassa poliisin rekistereistä tai osallistuvien ammattilaisten tiedon perusteella. Osallistuvat nuoret valittiin moniammatillisesti ja tuki nuorille suunniteltiin yhteistyössä vastaamaan nuoren yksilöllisiä tarpeita. Moniammatillisen yhteistyön koettiin vahvistavan yhteistyötä, luottamusta ja tiedon vaihtoa ammattilaisten välillä sekä tukevan ennalta ehkäiseviä toimintoja. Se koettiin tehokkaaksi tavaksi edistää nuorten hyvinvointia ja estää rikoksia, viranomaisten ja muiden nuorten kanssa toimivien ammattilaisten yhteistyöllä.

Jatkossa huomiota on kuitenkin kiinnitettävä toimintamallien vaikuttavuuden arviointiin sekä toimintojen standardisointiin.

Kolminkertainen marginaali? – sijaishuollon yksiköihin sijoitetut nuoret, psyykinen problematiikka ja rikollisuus

Noora Hästbacka & Elina Pekkarinen
(Nuorisotutkimusseura)

Useissa Euroopan maissa on havaittu, että nuorisotuumioistuinten ja lastensuojelun piirissä olevien nuorten mielenterveyden häiriöt ovat yleistyneet. Samalla on kiinnitetty huomiota järjestelmän vaikeuksiin tukea nuorten mielenterveyttä: rikoksia tehneet psyykkisesti oireilevat alaikäiset päätyvät useissa maissa laitoksiin, joissa ei ole riittävää psykiatrista osaamista. Suomessa lasten käyttäytymistä lastensuojelussa ei tulkita rikoksen ja rangaistuksen viitekehäyksessä, vaan toimenpiteitä perustellaan suojelun tarpeella. Nuoret, jotka ovat syyllystyneet rikoksiin ja joilla on samanaikaisesti mielenterveyden häiriöitä, sijoitetaan usein lastensuojelun sijaishuollon yksiköihin. Erityisesti koulukodeissa on osastoja, jotka ovat erikoistuneet näiden nuorten hoitoon, kuntoutukseen ja opetukseen.

Kansainvälisessä EU-rahoitteisessa Fact for Minors-hankkeessa kartoitetaan, miten eri maissa kohdellaan nuoria, jotka ovat sekä lastensuojelun, psykiatrian että kriminaalihuollon kohteena. Erityisesti kartoitetaan ”vaihtoehtoisia” hoidollisia sijoitusmuotoja. Suomesta

tutkimuksen kohteeksi on valittu kaksi koulukotia, joissa on psyykkisiin häiriöihin erikoistuneita pitkäaikaisosastoja. Tutkimushankkeessa on kerätty haastatteluaineisto, joka koostuu kahden koulukotiosaston henkilökunnalle, sekä psykiatrian ja sijaishuollon asiantuntijoille tehdyistä yksilöhaastatteluista (n=18) ja kahdesta fokusryhmäkeskustelusta.

Vaikka koulukotien erikoistuneilla osastoilla on pyritty aktiivisesti kehittämään yhteistyötä psykiatrian kanssa ja integroimaan tukea nuoren kasvuympäristöön, siinä nähtiin vielä paljon haasteita. Sektorirajaisuus ja palveluiden pirstaleisuus vaikeuttavat edelleen moniammatillista yhteistyötä tai peräti estävät sen. Ongelmakohtiksi nousevat keskusteluyhteyden ja tiedonvaihdon sekä ammattilaisten keskinäisen luottamuksen puutteet. Sinänsä myönteinen yksilökeskeisyys muodostuu ongelmalliseksi moniammatillisessa yhteistyössä: vakiintuneet käytännöt puuttuvat ja perustuvat yksilökohtaisiin ratkaisuihin.

Erityisenä haasteena ovat vaikeasti käytöshäiriöisen nuoret, joiden kohdalla lastensuojelulaitoksen tarjoama tuki ja psykiatrinen hoito ovat riittämättömiä. Hoitoon sitoutumattomat nuoret jäävät lastensuojelun vastuulle, vaikka tilanne vaatisi osaamista eri sektoreilta. Laitosten työntekijät kaipaavat psykiatrian puolelta enemmän tukea, mutta samalla monet psykiatrian hoitokeinot nähdään riittämättöminä tai epäsovinnaisina nuorille. Nuoren näkökulmasta huostaanotto ja koulukotiin sijoittaminen voi tuntua rangaistukselta. Vuoropuhelun, luottamuksen ja pitkäaikaisten yhteistyön rakentaminen niin ammattilaisten kuin nuorten välillä on keskeinen kehittämiskohta, ja vertaisuus sekä ryhmäjäsennydet tulisi ottaa koulukodeissa paremmin huomioon. Esityksessä kysymmekin, voisiko nuorisotyön osaamisella olla annettavaa näiden nuorten tukemiseksi?

Nuoren rikoksesta epäillyn elämäntilanteen arviointi BAROfi-menetelmällä

Leo Heikkilä (Helsingin kaupunki)

BARO (Basis Raads Onderzoek/Basic Council Examination) on hollantilaisen lastenpsykiatrian professorin Theo Doreleijersin ja hänen monialaisen työryhmänsä Hollannissa sosiaalityöntekijöille kehittämä puolistrukturoitu haastattelumenetelmä rikoksia tehneiden nuorten elämäntilanteen arviointiin. Menetelmä on otettu yleiseen sosiaaliviranomaiskäyttöön Hollannissa 1999. BAROfi-haastatteluun tarvittavat lomakkeet käännettiin hollannista suomeksi syksyllä 2001 ja menetelmästä laadittiin myös sähköinen eBARO dokumentoinnin ja työprosessin helpottamiseksi. Menetelmä pilotoitiin 15–17 -vuotiaiden rikoksista epäiltyjen nuorten henkilötutkintahaastatteluina Helsingin sosiaalipäivystyksen Nuorisoyksikössä 2002 perus-BARO:lla ja 2005 lähtien myös lyhyt-BARO:lla. Kokemusten pohjalta menetelmä pilotoitiin edelleen

12–14-vuotiaiden lastensuojelutarpeen arviointeina BARO-hankkeessa (05/2006-6/2008). Pilottien ja kokemustiedon pohjalta on laadittu käsikirja menetelmän käyttäjille.

Työprosessi

- työskentelyprotokolla (työntekijän ja haastattelumenetelmän esittely ja kulku, tutustuminen; selostus, mistä on kysymys)
- haastattelut
- kerätyn tiedon reflektointi ja arviointi – monialainen tiimi tarvittaessa
- palautteen antaminen nuorelle ja hänen huoltajilleen.
- asiakassuunnitelman tekeminen
- seuranta

Työväline muodostuu puolistrukturoiduista haastattelukysymyksistä eri tahoille: 1) nuori, 2) huoltajat ja 3) mahdollinen kolmas tiedon lähde: poliisi, koulu, muun huoli-indeksistä (ns. indeksikysymykset, joihin perustuu diagnostisen tutkimuksen tarpeellisuus tai tarpeettomuus), apuvälinetaulukosta (suojaavat tekijät ja riskitekijät), huoliarviointitaulukosta yhdeksällä eri elämäntilanteella: kasvuolot, rikos, toimintakyky koulussa, perheessä ja vapaa-ajalla, kehityshistoria, käyttäytymisen, päihteidenkäyttö (uhkapelaaminen) ja tunteet.

Monialainen yhteistyö: BARO-haastattelijalla on tukenaan monialainen työryhmä, jossa on mukana mm. psykiatrian, päihdetyön, kulttuurin, perheterapian sekä lastensuojelun asiantuntija. Halutessaan BARO-haastattelija voi pyytää monialaisen tiimin neuvoa asiakkaan tilanteesta. Tapaukset käsitellään tiimissä nimettöminä. Palaute nuorelle annetaan uusintatapaamisella.

Lapsen tai nuoren laajempi BARO-haastattelu kestää noin 1-1,5 tuntia; samoin vanhemman/ huoltajien haastattelu – kolmannen informantin haastattelu ½ t. - lyhyt-BARO:lla nuoren/ huoltajan haastattelut kestävät noin 45 minuuttia.

Rikosseuraamuslaitoksessa käynnistettiin elokuussa 2016 NUPRO hanke (->31.12.17), jossa keillaan menetelmän käyttöä Helsingin yhdyskunta-seuraamustoimistossa vakaviin rikoksiin epäillyistä alle 25-vuotiaista nuorista, joista tehdään arviointia syyttäjän käynnistämässä seuraamusselvitysvaiheessa ja täytäntöönpanon alettua. Pilotin aikana tarkentuu BAROfi-menetelmän käytön soveltuvuus (keille nuorille tullaan jatkossa tekemään BAROfi-menetelmä).

Kontrolliammatillaiset metrossa: nuorten kokemuksia ja odotuksia

Päivi Honkatukia (Tampereen yliopisto)

Esitelmässä tarkastellaan nuorten kohtaamia kontrolliammatillisten kanssa julkisessa kaupunkitilassa, erityisesti liikennevälineissä. Se perustuu Nuoret mediakaupungissa -hankkeeseen, jossa tutkitaan

14-17-vuotiaiden nuorten kokemuksia Helsingistä, erityisesti metrosta nuorten tilana (<http://www.metro-project.net/>). Metro on mekaanisen ja digitaalisen teknologian keskittymä, jossa sosiaalinen vuorovaikutus tapahtuu metroasemien ja metrovaunujen suljetussa tilassa. Esitelmässä analysoidaan nuorten kertomuksia virallisesta sosiaalisesta kontrollista tässä ympäristössä, erityisesti vartijoista.

Haastattelemamme nuoret kertoivat jonkin verran turvattomuuden tunteistaan metrossa, jotka liittyivät mm. seksuaalisen häirinnän ja rasmin kokemuksiin tai siihen, että metrossa voi joutua kohtaamaan humalaisia tai huumeiden käyttäjiä, joita pidettiin toisinaan arvaamattomina. Metro olisi monien tutkimuksemme osallistuneiden nuorten mielestä turvallisempi paikka, jos siellä olisi enemmän vartijoita. Julkisen tilan valvonta onkin muuttunut yhä teknologismaksi, huomaamattomaksi ja kaikkialla läsnä olevaksi, mikä ei nuorten mielestä ollut pelkästään toivottavaa kehitystä. Nuorten toiveet vartijoiden määrän lisäämisestä voivat tuntua yllättäviltä, sillä yleisen oletuksen ja aikaisempien tutkimusten mukaan nuoret suhtautuvat vartijoihin usein epäluuloisesti – ja päinvastoin. Paitsi että vartijoita ei nuorten mielestä usein näkynyt riittävästi, heidän kerrottiin puuttuvan liiaksi epäolennaisuuksiin ja ohittavan helposti nuorten hyvinvoinnin ja turvallisuuden kysymykset. Nuoret odottivat vartijoiden olevan luotettavia ja selvin päin olevia aikuisia, joihin he voisivat tarpeen mukaan turvautua ja jotka puuttuvat hankaliin tilanteisiin. Heidän haluttiin olevan ystävällisiä, huumorintajuisia ja oikeudenmukaisia – myös puuttuessaan nuorten normirikkomuksiin.

Esitelmässä pohditaan, millaisia kontrolliammatilaisten työn kehittämistarpeita nuorten kertomusten pohjalta on mahdollista identifioida ja miten nuorisotyön asiantuntijuutta voitaisiin hyödyntää tässä.

2. NUORET, NORMIT JA NEUVOTTELUT

Puheenjohtajat: Heta Mulari (Nuorisotutkimusseura) & Marja Peltola (Nuorisotutkimusseura & Helsingin yliopisto)

Nuorten elämää säätelevät ja ohjaavat monenlaiset sosiaaliset normit, jotka liittyvät esimerkiksi elämäntapaan, ikään, elämäntapaan, seksuaalisuuteen ja sukupuoleen. Normit tuovat elämään ennustettavuutta, turvallisuutta ja järjestyksen tunnetta – ja toisaalta rajaavat toimintamahdollisuuksia ja tuottavat eriarvoistavia käytäntöjä. Nuoruus nähdään tyypillisesti elämänvaiheena, jossa normien koettelua ja kyseenalaistamista tapahtuu erityisen paljon. Kuitenkin nuoruutta itsessään normitetaan monin tiukoinkin tavoin ja normit säätelevät sitä, millaiset nuoret tarpeineen tulevat yhteiskunnassa näkyviksi ja kuulluiksi.

Tässä työryhmässä pohditaan normeja, niiden seuraamista, kyseenalaistamista ja niistä käytävää neu-

vottelua ennen kaikkea niiden nuorten näkökulmasta, joiden tavalla tai toisella tulkitaan haastavan vallitsevia elämäntilanteita tai sosiaalisiin kategorioihin liittyviä normeja. Ovatko nuoret itse samaa mieltä kuin heidän ympäristönsä siitä, mikä on ”tavallista” tai ”normaalia”? Minkälaisia neuvotteluja normeista käydään ystäväpiirissä, koulussa, julkisissa tiloissa tai kotona? Millaisia haasteita ja millaisia myönteisiä mahdollisuuksia sisältyy elämäntilanteisiin, jotka haastavat normatiivista järjestystä?

Työryhmän järjestävät PROMISE (Promoting Youth Involvement and Social Engagement) -hankkeen tutkijat. Toivomme yhteiseen keskusteluun normeja tai niiden rikkomista erilaisista suunnista tarkastelevia teoreettisia, empiirisiä tai metodologisia esityksiä.

Seksuaalikasvatus peruskoulun oppikirjoissa vuosina 1972–2013: Normaalin muuttuvat rajat Karla Malm (Nuorisotutkimusseura)

2000-luvulla on käyty toistuvasti poliittisia debatteja seksuaalisuudesta ja sukupuolesta sekä eduskunnassa että sen ulkopuolella. Peruskoulu ei ole ollut poikkeus; seksuaalisuus ja sukupuoli opetuksessa ovat herättäneet paljon keskustelua. ”Normaali” on vilahdellut keskusteluissa tiuhasti argumenttina niin puolesta kuin vastaan. Kuten Lasse Kannas totesi vuonna 1993 sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksessa käsittelevässä selvityksessä Ihanan tukala seksuaalisuus, ”mikä ennen oli tabu voi tänään jo olla opetuksen arkea”.

Tässä esityksessä tarkastelen peruskoulujen seksuaalikasvatusta yläkouluikäisten oppikirjoissa vuosina 1972–2013. Esitys pohjautuu pro gradu -tutkielmaani, jossa käsitelin seksuaalikasvatuksen normeja sekä normaalin ja epänormaalin välillä käytyä rajanvetoa. Tässä tarkoituksessa olen erotellut ajallisten jaotteluiden sisällä esiintyvät keskeisimmät seksuaalisuuden diskurssit ja niiden rakentaman kehityskaaren. Tässä esityksessä keskityn erityisesti seksuaaliterveydellisen diskurssin valtavirtaistumiseen, jota kutsun seksuaalikasvatuksen suureksi murrokseksi (1994–2003).

Viimeistään seksuaalikasvatuksen kiinnittäminen terveystiedon oppiaineeseen merkitsi muutosta; oppikirjoissa seksuaalinen vapaus ja vastuu kietoutuvat individualistiseksi itsensä tuntemisen kysymykseksi. Vastuu mahdollisesti syntyvästä lapsesta muuttuu vapauden vastuulliseksi käytöksi. Seksuaalisuudesta tulee minuuden alueelle kuuluva sisäinen kysymys. Tullakseen seksuaalisuutensa subjektiksi nuorelta edellytetään kykyä löytää seksuaalisuutensa osana identiteettiään.

Seksuaalikasvatuksen kieltojen muuttuminen valintojen tekemisen alueeksi tarkoittaa samalla pyrkimystä ”normittamaan” seksuaalikasvatukseen. Muutos ei kuitenkaan ole yksiselitteinen; ei-heteroseksuaalisuuden toiseuttaminen ja sukupuoleen kiinnittyvät

normit eivät aineistosta katoa, vaikka liikkumavara murroksen myötä lisääntyy. Lisäksi esiin nousee etninen toiseuttaminen, sillä valintoja tekevä seksuaalisuuden subjekti kuvataan oppikirjoissa usein etniseen suomalaisuuteen palautuvana normina, jonka ulkopuolelle suljetaan seksuaalisesti epävapaiksi kuvatut etniset toiset. Voidaankin todeta, että myös normittomuuteen pyrkivä seksuaalikasvatus rakentaa omat norminsa (Honkasalo 2013; Yesilova 2000).

Keskeinen muutos on seksuaalisuuden muotoutuminen ensisijaisesti terveystieteeksi, seksuaalisen vapauttamisen pedagogiikan läpimurto ja seksuaalisuuden subjektin uudenlainen muotoutuminen. Seksuaalikasvatuksen suuri murros on haastanut lineaarisesti vaiheesta toiseen etenevän heteronormatiivisen elämäntavan, mutta ei hävittänyt sitä. Osa vanhoista normeista on saanut uudenlaisen muodon ja perustelut. Monin tavoin oppikirjojen lukijasta tekemät oletukset liittyvät yhä seksuaalisen halun suuntautumiseen, sukupuolieroon, etnisyyteen. Vapauttamisen pedagogiikan normi on kuitenkin ennen kaikkea toimija: vapaaksi, valintoja tekeväksi, itsereflektoivaksi seksuaalisuuden subjektiksi kasvaminen.

Ei mitään hajua nuorten perjantailan viettotavoista? Päihteiden käyttö ja rahapelaaminen 9.-luokkalaisten maahanmuuttajataustaisten nuorten keskuudessa
Johanna Järvinen-Tassopoulos & Kirsimarja Raitasalo (THL)

Ikäraajat suojelevat alaikäisiä nuoria alkoholinkäytöltä, tupakoinnilta ja rahapelaamiseen liittyviltä haitoilta. Ne eivät kuitenkaan välttämättä rajoita nuorten koelunhalua ja halua rikkoa rajoja. Suomalaistaustaisten nuorten päihteiden käytöstä ja rahapelaamisesta tiedetään kysely- ja haastattelututkimusten avulla, mutta maahanmuuttajataustaisten nuorten kohdalla tutkimus on vasta alullaan. Maahanmuuttajataustaiset nuoret muodostavat heterogeenisen ryhmän, jonka terveyttä ja hyvinvointia on tutkittu maahanmuuttotilanteen, etnisen ryhmän, uskonnon ja äidinkielen perusteella. Suhde päihteisiin ja rahapelaamiseen voi olla hyvinkin erilainen riippuen nuorten omasta ja heidän vanhempiansa (ja muun yhteisön) kulttuurista sekä synnyin- tai lähtömaasta.

Eurooppalainen koululaiskysely (ESPAD) tuottaa tietoa 9.-luokkalaisten alkoholin, huumeiden ja tupakkatuotteiden käytöstä sekä raha-automaattipelien pelaamisesta. Vastaajien ja heidän vanhempiansa syntymämaasta tiedusteltiin ensimmäisen kerran vuonna 2015. Koululaiskyselyyn vastasi suomalaisista kouluista (n=258) 4049 oppilasta, joista 135 oli maahanmuuttajataustaisia. Esiteltävien tulosten perusteella voidaan todeta, että suomalais- ja maahanmuuttajataustaisten nuorten päihteiden käytössä on tiettyjä eroja, jotka se-

liittyvät vapaa-ajanviettotavoilla, sosiaalisilla suhteilla, riskikäsitteillä ja vanhempien kontrollilla.

Esityksessä pohditaan lopuksi erilaisia jatkokäytös- ja mahdollisuuksia. Lisää tutkimusta tarvitaan maahanmuuttajataustaisten nuorten asenteista ja uskomuksista koskien päihteiden käyttöä ja rahapelaamista. Ikärajoja voidaan pitää kaikkia Suomessa asuvia nuoria suojaavina sääntöinä, mutta löytyykö kulttuurisista perinteistä tietynlaisia päihteidenkäyttötapoja tai rahapelaamiseen liittyviä sosiaalisen toiminnan muotoja, jotka vaikuttavat maahanmuuttajataustaisten nuorten suhtautumiseen vallitseviin normeihin ja tapoihin? Kuinka helppoa on olla raitis tai pelaamatta, jos kaveripiirissä moni on juonut alkoholia tai kokeillut kannabista tai pelannut rahapeliautomaateilla?

Sirkus, kaupunkitilan haltuunotto ja urbaani aktivismi
Heta Mulari (Nuorisotutkimusseura)

Erilaiset nuoris- ja katukulttuurien ilmentymät graffitista talonvaltaukseseen sekä kaupunkitilassa tapahtuviin, itseohjautuviin performansseihin ja mielenosoituksiin kohtaavat usein kontrollointia ja rajoittamista sekä nostattavat huolipuheen sävyttämiä mediakeskusteluja. Urbaanien nuorisokulttuurien näkökulmasta kaupunkitilan voi ymmärtää paikkana, jossa erilaiset nuorten ryhmittymät kilpailevat oikeudesta tilan haltuunottoon, käyttämiseen ja muokkaamiseen. Erilaisissa kaupunkitiloissa olemisen on vahvasti normitettua ja oikeus tilaan kietoutuu tiiviisti sukupuolen, sosio-ekonomisen aseman ja ”rodun” kaltaisiin tekijöihin.

Tässä esitelmässä pohdin alustavia havaintoja, jotka perustuvat PROMISE-hankkeen osana tekemääni kenttätutkimukseen (etnografinen havainnointi ja haastattelut) urbaanien sirkusharrastajien yhteisössä Helsingissä. Tutkimuksen keskiössä on 21-20-vuotiaiden nuorten aikuisten vapaamuotoinen sirkusharrastajien ryhmä ja sirkukseen nivoutuva kaupunkitilaktivismi, yhteisö sekä neuvottelut normatiivisesta aikuistumisesta. Esitelmässäni osoitan, kuinka sirkus luovana ja materiaalisena toimintana haastaa kaupunkiin liittyviä valtasuhteita, jotka kietoutuvat niin erilaisiin kaupunkitiloihin kuin urbaaniin antirasistiseen ja eläinoikeusaktivismiin.

Nuori äitiys monikulttuurisessa Suomessa
Marja Peltola (Nuorisotutkimusseura & Helsingin yliopisto)

Raskaus ja lasten saaminen on säilynyt yhtenä keskeisenä, normatiivisesti säädeltynä merkkipaaluna siirryttäessä nuoruudesta aikuisuuteen. Ensisyntyneiden keski-ikäen jatkuvasti kohotessa ja syntyvyyden laskiessa erityisesti nuorena äideiksi tulevien naiset asettuvat ristiriitaan elämäntapojensa ja koskevien norma-

tiivisten odotusten kanssa, joissa kouluttautumisella ja työllistymisellä on suuri rooli. Iän lisäksi etninen tausta ja yhteiskuntaluokka muokkaavat merkittäväällä tavalla äiteihin kohdistuvia odotuksia ja heitä koskevia puhetapoja. Nuorena äidiksi tuleminen on monin tavoin yhteydessä nuorten naisten hyvinvointiin, identifikaatioihin, sosioekonomiseen asemaan, verkostoihin ja mahdollisuuksiin toteuttaa muita heidän elämänsä asettamia odotuksia. Silti sitä on erityisesti nuorisotutkimuksellisesta näkökulmasta tarkasteltu vain harvoin.

Tässä esityksessä esitetään alustavia havaintoja ja ajatuksia haastattelu- ja etnografisesta aineistosta 20 vaihtelevia etnisiä taustoja edustavien nuoren/nuorehkon äidin kanssa. Pohdin, millä tavoilla he asettavat äitiytensä osaksi elämänsä kulkuaan ja miten tulkitsevat elämäntilannettaan heihin kohdistuvien normien valossa – normin mukaisena vai sitä haastavana. Totean, että ”nuoren äidin” kategoria ei ole näille nuorille äideille itseidentifikaatio vaan pikemminkin erottautumisen kohde.

3. NUORTEN TUKEMINEN KOULUTUKSESSA JA KOULUTUKSEN ULKOPUOLELLA

Puheenjohtaja: Teemu Suorsa (Oulun yliopisto)

Tässä työryhmässä tarkastelemme nuoria ja nuorille suunnattuja tukipalveluita. Jussi Silvonon aloittaa kuvaamalla seurantatutkimusta, jossa tarkastellaan osallisten elämänsä kulkua toiselta asteelta eteenpäin. Seuraavaksi Sanna Mäkinen kuvaa koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten toimijuuden tiloja ja resursseja perustuen Itä-Suomessa toteutettuun tutkimukseensa. Sirpa Ylimaula tarkastelee toimintakonseptin kehittymistä Torniossa järjestetyissä työpajoissa koulutuksen ja työn ulkopuolella oleville nuorille. Työryhmä jatkuu kolmella esityksellä, joissa tarkastellaan nuorille suunnattua ohjausta ja siihen hakeutumista – ja hakeutumatta jättämistä – perusteltuna toimintana. Teemu Suorsa kuvaa monialaisen opiskeluhuoltoryhmän kanssa toteutettua tutkimusta nuorten vastuullisuuden edistämisestä. Kirsi Raetsaari esittelee työn alla olevaa tutkimustaan lukion keskeyttämisestä Oulun seudulla, keskittyen esityksessään erityisesti nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten käsityksiin ja kokemuksiin nuorten ohjauksesta. Suvi Kauppi kuvaa tutkimustaan Oulun yliopiston opiskelijoiden tuen tarpeesta ja tukipalveluihin hakeutumisesta perusteltuna toimintana. Työryhmän päätteeksi käydään keskustelua siitä, minkälainen kuva nuorista ja nuorten tukipalveluista muodostuu kuvattujen tutkimusten perusteella. Lisäksi keskustellaan tutkimuksissa hyödynnettyjen käsitteiden ja menetelmällisten periaatteiden mahdollisuuksista ja rajoituksista nuorisotutkimuksen kentällä.

Seurantatutkimus toiselta asteelta eteenpäin

Jussi Silvonon (Itä-Suomen yliopisto)

Koulutussiirtymäprojektissa on tarkasteltu nuoren koulutuspolun rakentumista perheen ja koulujärjestelmän konteksteissa. Hankkeen ensimmäisessä vaiheessa keväällä 2012 tavoitettiin ne erään itäsuomalaisen kaupungin perheet, joissa nuori oli peruskoulun päättöluokalla. Vanhemmat (N=304) vastasivat nuoren koulunkäyntiä ja koulutusvalintaa koskevaan kyselyyn. Kyselyn kautta haastatteluihin saatiin 18 perhettä, niin että vanhemmat ja nuori haastateltiin ensin yhdessä ja tämän jälkeen kukin perheenjäsen erikseen. Kysely uusittiin vuoden kuluttua, kun nuoret olivat siirtyneet toiselle asteelle, 127 perhettä tavoitettiin. Haastatteluihin osallistuneet nuorista tavoitettiin vuodenvaihteessa 2015-2016 viisitoista, jolloin heidän oletettiin siirtyneen toiselta asteelta eteenpäin. Nuorista yksi oli siirtynyt työelämään, kaksi jatkoi edelleen lukiossa, kaksi oli ammatillisessa koulutuksessa, kolme opiskeli yliopistolla ja seitsemän oli erilaisissa ’välivuosispositioissa’. Puheenvuorossa analysoidaan nuorten koulutussiirtymien ulottuvuuksia; perheen vuorovaikutustapoja peruskoulun päättövaiheessa ja nuoren omia arvioita tavoitteistaan ja tehtyihin ratkaisuihin vaikuttaneista seikoista. Analyysi hahmottaa nuoren suhdeverkkoja ja koulutusvalintaan olennaisesti vaikuttaneita tekijöitä.

Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten toimijuuden tilat ja resurssit

Sanna Mäkinen (Itä-Suomen yliopisto)

Esitykseni perustuu väitöskirjatutkimukseeni, jonka kokonaistavoitteena on tutkia koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten toimijuuden tiloja ja resursseja. Toimijuutta tarkastellaan relationaalisena toimijuutena, eli nuorten suhteina ympäröivään yhteisöön, instituutioihin ja rakenteisiin ja niiden puitteissa tarjoutuviin mahdollisuuksiin ja pakkoihin. Toimijuuden tiloja ja resursseja on tutkittu huomioimalla 1) nuoren elämänsä kerronta 2) kerronnan kontekstit ja kerronnan kautta tapahtuva positointi sekä 3) miten ohjaus asemoi nuoren toimijuutta.

Tutkimuksen aineisto on kerätty Itä-Suomessa maaliskuussa 2014 hankkeessa, jossa tarjottiin matalan kynnyksen ohjausta sekä ammatillisiin opintoihin valmentavaa koulutusta 18–30-vuotiaille, koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville nuorille. Pääaineisto muodostuu 17 nuoren elämänsä kerrallisista haastatteluista vuodelta 2014 sekä 2015-2016 kerätystä seuranta-haastattelunaineistosta. Haastatteluaineistoa täydentää hankkeen valmentavan koulutuksen päi- vätoiminnassa maaliskuussa 2014 vietetty havainnointijakso, jonka pituus oli yhteensä 32 päivää ja josta havaintomuistiinpanoja kertyi yhteensä 103 konekirjoitettua sivua.

Aineiston analyysia on ohjannut kontekstuaalinen narratiivinen analyysi, joka mahdollistaa tarkastella, miten nuoret rakentavat toimijuuttaan vuorovaikutteisesti ja erilaisten positoiden kautta. Analyysissa tukeudutaan erityisesti Michael Bambergin (1997; myös Bamberg & Georgakopoulou 2008) positiointianalyysiin, joka antaa välineitä tarkastella, miten nuoret rakentavat toimijuuttaan 1) kerrotun elämäntarinan puitteissa 2) vuorovaikutuksellisissa tilanteissa sekä 3) suhteessa yhteiskunnallisesti ja kulttuurisesti tunnistettaviin diskursseihin.

Alustuksessani keskityn väitöskirjan osajulkaisujen (Mäkinen 2015; Mäkinen 2016; Mäkinen & Halonen, tulossa; Mäkinen & Vanhalakka-Ruoho, tulossa) esittelyyn väitöskirjan kokonaisuutta koskevan kolmen tutkimustehtävän valossa.

Työpajatoiminnan opinnollistamisen ja monialaisen yhteistyön haasteet Sirpa Ylimaula (Oulun yliopisto)

Nuorten syrjäytyminen on haastava ongelma maailmanlaajuisesti. OECD maissa 17% nuorista 20-24 vuotiaista on työn, koulutuksen ja harjoittelun ulkopuolella (NEETs; not in Employment, in Education or Training). Työpajatoimintaa järjestetään elämäntarinnan, kouluttautumisen ja työllistämisen edistämiseksi lähes kaikissa Suomen kunnissa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016). Monialaisen yhteistyön haasteita on selvitetty esimerkiksi Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoimikunnan Yhteiskunnan syrjäillä hankkeessa.

Selvityksen mukaan tutkimuksissa on tullut jo jopa 20 vuoden ajan ilmi, että ongelmina on kohtaamattomuus, päällekkäinen työ ja tietojen vaihdon ongelmat (Määttä & Määttä, 2015).

Lähestymistapani on kulttuurihistoriallinen toiminnan teoria. Tässä tutkimuksessa analysoin pajatyön opinnollistamiseen (työnsuoritukset katsotaan opintosuunnitelmien kautta) liittynyttä työtavan muutosta ja monialaisen yhteistyön haasteita toimintajärjestelmän ekspansiivisena oppimisena (Engeström, 1999) Tutkimuksen tekemisen näen formatiivisena interventiona (Sannino & Engeström, 2017). Toimintajärjestelmä käsite tulee Yrjö Engeströmin kehittävän työntutkimuksen tutkimusotteesta, jossa toiminnan subjektia, objektia ja toiminnan tulosta jäsenetään suhteessa toimintaa määrittäviin yhteisöön, sääntöihin, työnjakoon ja välineisiin (Engeström, 1999). Ekspansiivista oppimista on käytetty kuvaamaan erityisesti työelämässä tapahtuvaa kollektiivisen toiminnan muutosta (Engeström, Rantavuori & Kerosuo, 2012). Formatiiivisen intervention metodologia tulee Vygotskylta, Ilyenkovilta, Davidovilta ja Leontjeviltä (Sannino, 2011). Formatiiivisia interventioita on käytetty erityisesti uusien sovellusten luomiseen ja käyttöönottoon (Sannino & Engeström, 2017).

Olen haastatellut tarkastellun toimintayksikön työntekijöitä (N=8), verkoston jäseniä (N=7) ja toimintaan osallistuneita nuoria (N=8). Työntekijöiden ja verkoston haastattelut on tehty semi-strukturoituina stimuloiden haastateltavia fläppitaululla esitetyllä ekspansiivisen oppimisen kehällä, johon oli kuvattu säätiön kehityksen pääkohdat. Alustavassa tulosten analyysissä on kiinnitetty huomiota toiminnan muutokseen liittyviin ristiriitoihin ja toisaalta uusiin mahdollisesti kehittymässä oleviin toimintatapoihin. Kuvaan taustaksi myös haastateltujen nuorten tilannetta ja uuden toimintatavan kautta etsittyjä ratkaisuja.

Monialainen yhteistyö oppilashuollossa Teemu Suorsa (Oulun yliopisto)

Kuvaan esityksessä 'Monialainen yhteistyö yksilöiden ja yhteisöjen tukena' (MYY) -hankkeen osatutkimusta, jossa keskitytään monialaisen oppilashuoltoryhmän toimintaan. Aloitan kuvaamalla Oulun kaupungin ja tutkimusryhmämme yhteistyön rakentumista yhteisten tutkimus- ja koulutushankkeiden ympärille vuodesta 2005 alkaen, sekä tämän yhteistyön yleisiä tavoitteita. Seuraavaksi kuvaan osana tätä yhteistyön rakentumista toteutettua tutkimusta, jossa kaksi tutkijaa osallistui lukuvuoden ajan yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän tapaamisiin. Yhteiseksi tutkimuskohteeksi hahmottui ”opiskelijoiden vastuullisuuden edistäminen”, jota lähestyttiin konsultatiivisen ja ratkaisukeskeisen työskentelyn ja subjektitieteellisen tutkimuksen lähtökohtia hyödyntäen (ks. Suorsa et al. 2013; Suorsa, 2015, 2014). Kuvaan esityksessäni tutkijoiden yhteistyötä OHR:n kanssa sekä tutkimuksen aikana kerättyä aineistoa ja sen analyysia. Lopuksi tarkastelen mahdollisuutta hyödyntää kehitettyä mallia yleisemmin monialaisen oppilashuoltotyön tutkimisessa ja kehittämisessä.

Lukion keskeyttämisvaarassa olevien ohjaus perusteltuna toimintana Kirsi Raetsaari (Oulun yliopisto)

Tutkimus, jonka tuloksia esittelen, on tekeillä olevan väitöskirjatyöni ensimmäinen osa. Tutkimukseni tavoitteena on perehtyä lukion keskeyttämiseen ilmiönä sekä kehittää lukion ohjausta ja opiskeluhoitoa vastaamaan paremmin keskeyttämisvaarassa olevien tarpeisiin. Tutkimuksen kontekstina on Oulun kaupungin lukiokoulutus. Päähuomio kohdistetaan keskeyttämiseen, joka tapahtuu ilman, että nuori osallistuu ohjaukseen tai opiskeluhoollon palveluihin.

Työni ensimmäinen osa käsittelee nuorten ohjauksessa ja tuessa työskentelevien (opinto-ohjaajien, rehtorien, opiskeluhoollon kuraattorien ja psykologien, etsivien nuorisotyöntekijöiden ja aikuislukion ohjausväen) kokemusta keskeyttämisvaarassa olevien nuorten ohjaamisesta sekä päivälukioissa että keskeyt-

tämisen jälkeen. Toisessa osassa tutkitaan nuorten kokemuksia lukion jatkumisesta tai keskeytymisestä sekä ohjauksesta ja tuesta lukion aikana. Kolmas osa keskittyy ohjauksen ja tuen toimintajärjestelmän analysointiin sekä sen lähikehityksen vyöhykkeen konstruointiin.

Ensimmäinen osatutkimus tuottaa koko tutkimushankkeeseen tietoa siitä, miksi ohjauksen ja tuen työntekijät toimivat niin kuin toimivat. Tutkimuskysymykset ovat (1) millaiset opiskelijat ovat vaarassa keskeyttää lukion sekä (2) miten ohjauksen ja opiskeluhuollon työntekijät kokevat keskeyttämisvaarassa olevien opiskelijoiden ohjaamisen. Ensimmäisen osan aineisto on koottu ryhmähaastatteluin (7 ryhmää, 32 haastateltavaa). Ryhmähaastatteluaineisto on ensin luokiteltu grounded theoryn jatkuvan vertailun menetelmän avulla ja sen jälkeen sen ohjaustoimintaa koskevista osiosta on rekonstruoitu kunkin ammattiryhmän toimintaan kuuluvia perustelumalleja, joiden avulla tarkastellaan ohjauksen ja tuen työntekijöiden työssään kokemia toimintamahdollisuuksia sekä heidän toiminnalleen antamia perusteluja. Johdantona tutkimushankkeelle ensimmäisessä osassa luodaan lisäksi katsaus lukion keskeyttämiseen oululaisena ilmiönä sekä lukujen että työntekijöiden kokemusten valossa.

Yliopisto-opiskelijoiden tuen tarve ja tukipalveluihin hakeutuminen perusteltuna toimintana

Suvi Kauppi (Oulun yliopisto)

Yliopisto-opiskelijat eivät usein hae ohjausta, mutta kokevat kuitenkin tarvitsevansa sitä. Korkeakouluohjauksen yksi paradokseista onkin sanottu olevan opiskelijoiden tuen hyödyntämättömyys, vaikka tukea tarjotaan. Tukipalveluiden tarpeellisuutta arvioidaan usein tukipalveluiden käytön ja asiakkaiden määrällä, mikä ei kuitenkaan kerro kaikkea tukipalveluiden tai tuen tarpeesta. Tukipalvelujen välttäminen voi vaikuttaa ohjaustoimijoiden kannalta siltä, ettei tukipalveluita tarvita, vaikka opiskelijoiden toiminnalle voi olla jokin muu perustelu. Kesällä 2017 valmistuneessa pro gradu -tutkielmassani tarkastelin Oulun yliopiston opiskelijoiden tukeen liittyviä subjektiivisia kokemuksia subjektitieteellisestä näkökulmasta. Tutkielmassa lähestyin opiskelijoiden omaa kantaa ja toiminnan perustellisuutta tukipalveluihin hakeutumiseen ja tuen tarpeisiin liittyen hyödyntäen persoonalliseen osallisuuteen ja psykologiseen pääomaan liittyviä käsitteitä.

Tutkielma on sosiokulttuurisen kasvatuspsykologian kulttuuri-historialliseen juonteeseen paikantava laadullinen kyselytutkimus. Aineisto on kerätty Oulun yliopiston toisen vuosikurssin opiskelijoille kohdistetulla verkkokyselyllä. Kyselyyn vastasi 116 opiskelijaa. Kysely keskittyi sekä yleisesti ohjaustoimintaan, että psykologisen pääoman ulottuvuuksien tukemiseen

Oulun yliopistossa. Persoonallista osallisuutta jäsenin tutkimuksessa perustelumalleilla. Perustelumallien joukkoa on jäsenetty Grounded theory -menetelmän avulla kokonaiskuvan luomista varten. Kuvaan esityksessäni pro gradu -tutkielmani keskeisiä tuloksia sekä saman aiheen ympärille kietoutuvan väitöskirjatyöni suunnitelmaa.

4. NUORUUS JA VAMMAISUUS

Puheenjohtajat: Anni Rannikko (Itä-Suomen yliopisto), Aarno Kauppila (Helsingin yliopisto) & Reetta Mietola (Helsingin yliopisto)

Vammaiset nuoret ja vammaisuus ovat harvinaisia tutkimusaiheita suomalaisessa nuorisotutkimuksessa. Vammaisuutta koskevassa tutkimuksessa puolestaan vammaisten nuorten elämä ja elämänkontekstit, kokemukset, vertaissuhteet ja elämänkulut ovat yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta jääneet vähälle huomiolle. Teemaryhmän tavoitteena on tehdä näkyväksi näitä marginaaliin jääneitä kysymyksiä sekä vammaisten henkilöiden nuoruuden erityisyyttä, tavallisuutta ja moninaisuutta.

Työryhmässä nuoruutta ja vammaisuutta lähestytään vammaistutkimuksen ja nuorisotutkimuksen teoriaperinteistä käsin. Keskustelu on monitieteistä ja sitä käydään tieteenaloja yhdistäviä teemoja, käsitteitä ja teoretisointeja hyödyntämällä. Esitelmissä keskitytään yhtäältä siihen, millaisia näkökulmia nuorisotutkimus voi avata vammaisuuden tarkasteluun, ja toisaalta siihen, millaisia näkökulmia nuoruuteen aukeaa vammaistutkimuksesta käsin. Esityksissä pohditaan myös sitä, miksi vammaisuus on jäänyt nuorisotutkimuksen marginaaliin: kertooko 'tutkimuksen hiljaisuus' vammaisuuden tutkimisen haasteellisuudesta?

Kuka suostuu ja mihin? Tutkimuseettisten pulmien ja ratkaisujen äärellä

Aarno Kauppila & Reetta Mietola
(Helsingin yliopisto)

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeissa korostetaan, että tutkittavan tulee olla tietoinen siitä, mihin hän on osallistumassa. Ohjeissa ei kuitenkaan ole mainintaa siitä, miten tulee toimia tilanteissa, joissa edellä mainitun ohjeen seuraaminen on ongelmallista.

Esityksessämme keskustelemme tutkimusetiikasta ja erityisesti siitä, millaisia pulmia vaatimus hyvin informoidusta suostumuksesta on asettanut meille ja millaisiin ratkaisuihin olemme päätyneet tehdessämme etnografiaa ja haastatteluja kehitys- ja vaikeavammaisten nuorten kanssa. Etnografiset aineistomme ovat tuotettu kehitysvammaisten henkilöiden asumispalveluissa ja päivätoiminnassa sekä ammatillisessa erityisoppilaitoksessa. Esitämme, että ei ole yhtä tai ainoa oikeaa tutkimuseettistä ratkaisua

esittämäämme pulmaan, mutta tämän ei kuitenkaan pidä olla este tutkimuksen teolle kontekstissa, joka on jo valmiiksi marginaalissa.

Asennetta ei voi oppia, luistelun voi: Urheilijan keho roller derbyssä

Anni Rannikko (Itä-Suomen yliopisto)

Liikunta on toimintakenttä, joka keskeisiltä osin rakentuu ruumiillisen suorituskyvyn ihannoinnille. Kentällä arvokas urheilullinen pääoma ei järjestä hierarkkisiin asemiin vain huippu-urheilijoita, vaan myös liikuntaa harrastavia nuoria. Vammaisten nuorten liikuntaa tarkastelevaa tutkimusta on kritisoitu erityisliikuntaan keskittymisestä, joten tarkastelen alustuksessani, kuinka liikuntamaailman kehoja hierarkkisoivaa logiikkaa haastetaan roller derbyssä. Roller derby on verrattain uusi, pääosin nuorten aikuisten harrastama taktinen ja fyysistä kontaktia tarjoava joukkuelaji, jonka lähihistoriassa näkyvät feminismiin ja punk-henkisen teese-itse -kulttuurin vaikutteet. Tarkastelen roller derbyä alakulttuuriteoreettisesta näkökulmasta. Analyysi perustuu media-aineistoon, joka koostuu suomalaisten roller derby -harrastajien julkaisemista verkkolehdistä. Alakulttuurisen median rooli on keskeinen koko ajan muotoaan muuttavien teese-itse -kulttuurien kollektiivisissa itsemäärittelyprosesseissa. Keholla ja kehollisuuden pohdinnalla on roller derby -mediassa keskeinen sija: teema on lehdissä usein esillä ja yksi kokonainen numero on omistettu roller derbyn ruumiillisuuksille.

Roller derbyn alkuvuosina korostettiin, että harrastamisen voi aloittaa, vaikka ei olisi erityisen urheilullinen tai omaisi liikuntataustaa. Edelleen roller derbyn suhdetta kehoon määrittää ennen kaikkea ajatus joukkueesta, jossa ”erilaiset kehot toimivat toistensa jatkeena” ja jossa ”kehojen vahvuudet ja heikkoudet täydentävät toisiaan.” Kehon kykyisyyden ideaali kyseenalaistetaan. Kaikenlaisille kehoille löytyy derbyradalta oma paikkansa, ja derby-yhteisö määrittää turvallisiksi ympäristöksi, jossa ketään ei jätetä ulkopuolelle. Institutionaalistumisen ja kilpailujärjestelmän kehittämisen myötä suorituskykyisiä ja ketteriä kehoja alettiin ihaila. Roller derbyn erilaisiin kehoideaaleihin kohdistama vastarinta ottaa lähes poikkeuksetta kantaa naisen tai naisoletetun kehoon. Taustalla on derbyn feministinen kritiikki sitä kohtaan, että naisten kehot otetaan miehisen arvioivan katseen ja hallinnan kohteiksi. Roller derbyssä korostetaan, että tärkeää ei ole se, miltä keho näyttää. Paljon olennaisempaa on, miten sitä voi käyttää, mihin se pystyy ja miltä se tuntuu. Yhteiskunnassa vallitseva hoikkuuden ideaali korvautuu derbyssä vahvuuden ja terveyden ideaaleilla, jotka lopulta ovat varsin perinteisiä maskuliinisen urheilullisen pääoman määreitä. Roller derbyn suhteessa kehoon korostuu enenevässä määrin suorituskyky, mutta sen urheilulliseen pääomaan kuuluvat myös muun muassa peliäly, ryhmätyötaidot ja oikeanlainen asenne.

Vammaisten oppisopimuskoulutukseen mallia Saksasta

Marja Irljala (Oulun yliopiston tutkijakoulu)

Maassamme jää merkittävä määrä työvoimapotentiaalia käyttämättä, koska tuhansien vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja osatyökykyisten joukko on ammatillisen koulutuksen ja työelämän ulkopuolella. Kustannukset yhteiskunnalle tältä osin ovat merkittäviä. Vammaisten oppisopimuskoulutus on meillä lähinnä pienimuotoista kokeilu- ja kehittämistoimintaa. Työpainotteinen koulutus on kuitenkin useille erityisopiskelijoille hyvin soveltuva koulutusmuoto. Saksassa ammatillisesta koulutuksesta yli 80 prosenttia suoritetaan oppisopimuskoulutuksena, myös erityisopiskelijoiden osalta. Suomessa sen osuus erityisopiskelijoiden ammatillisessa koulutuksessa oli vain vajaat kaksi (2) prosenttia vuonna 2015.

Tutkimuksen tulokset perustuvat yhteensä 30:n suomalaisen ja saksalaisen oppisopimuskoulutuksen avulla valmistuneen tai valmistumassa olevan vammaisen, pitkäaikaissairaana tai osatyökykyisen haastatteluihin. Niiden avulla haluttiin saada tietoa, miten vammaiset itse kokivat koulutuksen vaikuttaneen heidän osallisuuteensa ja arjen kokemuksiinsa. Tulokset osoittavat, että oppisopimuskoulutus estää selkeästi syrjäytymistä ja osattomuutta. Koulutus ja sen avulla työllistyminen antavat kokemuksen mielekkästä, arvokkaasta elämästä. Suurin osa haastatelluista oli sijoittunut koulutuksen jälkeen työsuhteeseen joko kokopäivä- ja erityisesti Suomessa osa-aikatyöhön.

Vammaisten ja osatyökykyisten nykyistä parempi pääsy oppisopimuskoulutukseen ja sitä kautta avoimille työmarkkinoille ei toteudu maassamme ilman, että myös meillä säädetään kiintiölaki Saksan malliin. Siellä voimassa olevan lain mukaan vähintään 20 työntekijää työllistävän yksityisen tai julkisen yrityksen tai yhteisön on työllistettävä vammaisuuden statuksen omaavia vähintään viisi (5) prosenttia työvoimansa kokonaisuudesta. Mikäli työnantaja ei täytä kyseistä lainkohtaa, se joutuu maksamaan kuukausittaista sakkomaksua integraatiovirastolle. Kehitys Saksassa on osoittanut, että kiintiölaki on, erityisesti YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen vuonna 2009 toteutetun ratifioinnin jälkeen, edistänyt merkittävästi vammaisten osallisuutta koulutuksessa, työelämässä sekä kaiken kaikkiaan yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa.

Koko elämä palveluissa: vaikeasti kehitysvammaisen henkilön nuoruus ja elämänkulku kehitysvammapalveluissa

Reetta Mietola (Helsingin yliopisto)

Esitykseni tarkastelee iän, siirtymien ja elämänkulun saamia merkityksiä ja muotoja vaikeasti kehitysvammaisen nuoren aikuisen elämässä. Aineistona

on Suomen Akatemian rahoittamassa ”Vaikea kehitysvammaisuus ja hyvä elämä” hankkeessa tuotettu etnografinen aineisto vaikeasti kehitysvammaisen nuoren miehen arjesta.

Esityksen otsikko viittaa poikkeukselliseen tapaan, jolla vaikeasti kehitysvammaisen henkilön elämä muotoutuu tyypillisesti täysin kehitysvammapalveluiden piirissä. Vaikka vammaispolitiikassa ja tämän seurauksena myös kehitysvammapalveluissa on alettu 2010-luvulla painottaa sitä, että myös vaikeimmin vammaisille henkilöille tulisi mahdollistaa tavallinen elämä lähiyhteisössä (ks. STM 2016), on vaikeasti kehitysvammaisten henkilöiden arki ja elämänsäkäyttö käytännössä edelleenkin täysin palveluiden varassa ja niiden määrittämää.

Tarkastelun lähtökohtana on ollut huomio nuoruuden ja siirtymien uupumisesta vaikeasti kehitysvammaisten henkilöiden elämästä. Keskityn tarkastelemaan sitä, millaisena vaikeasti kehitysvammaisen nuoren elämänsäkäyttö piiryy nykyisissä kehitysvammapalveluissa: millaisia vaihtoehtoisia polkuja ja kulkua palvelujärjestelmä tarjoaa ja miten nämä suhteutuvat ajankohdan vammaispolitiikan tavoitteisiin. Tematiikkaa lähestytään tarkastelemalla yhden vaikeasti kehitysvammaisen nuoren miehen, Hugon (pseudonymi) elämää: millaisena Hugon elämänsäkäyttö – toisaalta jo läpikäytyt siirtymät ja tehdyt valinnat, toisaalta tulevaisuus – näyttäytyy Hugon lähityöntekijöiden ja lähiomaisen kerronnassa. Aineisto koostuu kolmesta haastattelusta sekä kenttämuistiinpanoihin kirjatuihin keskusteluihin.

Esitän, että keskusteltaessa vaikeasti kehitysvammaisten nuorten aikuisten elämästä nuoruus politisoi-tuu suhteessa palvelujärjestelmään: ikää ja erityisesti nuoruutta ikäkautena käytetään argumenttina, jolla perustellaan ja painotetaan vaikeasti kehitysvammaisen henkilön oikeutta nuoruuteen ja tavalliseen ”nuoren ihmisen” elämään. Vaikka palvelujärjestelmässä varsin yleisesti jo tunnustetaan henkilöiden oikeus iänmukaiseen kohteluun ja toimintaan (esim. kielletään infantilisointi), näyttäytyy palvelujärjestelmä haastateltavien kerronnassa jäykkänä järjestelmänä, jossa yksilöllisyys ja ikä katoavat. Hugon oikeutta nuoruuteen painottavat puheenvuorot puolestaan haastavat palvelujärjestelmää sisältäpäin, samalla konkretisoiden vammaisten henkilöiden oikeuksista käytävää keskustelua ja tähän sisältyviä ristiriitoja.

5. ALUEELLISUUS, KANSALLISUUS JA KANSAINVÄLISYYS / REGIONAL, NATIONAL AND INTERNATIONAL PERSPECTIVES

Puheenjohtaja: Sinikka Aapola-Kari (Nuorisotutkimusseura)

Kotona, maalla, syrjässä – syrjäkylänuoret lähtemisen paineessa

Sari Tuuva-Hongisto (Itä-Suomen yliopisto)

”Syrjässä sinä purskahtaisit itkuun” otsikoi syrjäkyläien elämää luotaava lehtiartikkeli syksyllä 2015 (<http://yle.fi/uutiset/3-8437895>). Syrjäkyläien elämänmahdollisuuksien niukkuus ja kaventuminen saavat elämän syrjässä näyttämään lähes mahdottomalta. Syrjäkyläin ja syrjässä elämiseen liittyy vahva negatiivisten mielikuvien leima. Syrjäkylät ovat kaukaisia, vähän ja harvaan asuttuja ja riippuvaisia luonnon resursseista (Aure & Munkejord 2016). Mahdollisuudet ovat harventuneet viime vuosina entisestään, mutta tästä huolimatta syrjässä asuu edelleen ihmisiä, ja myös nuoria, joille syrjäisyys luo omanlaisensa elämän rikkaiden ja samalla niukkuuden. Esitelmän aineistona ovat 32:n syrjäkylässä asuvan nuoren haastattelut, jotka on tehty syksyllä 2015 Itä-Suomen yliopiston ja Mikkelin ammattikorkeakoulun yhteisessä hankkeessa. Hanke käsitteli syrjäkylässä asuvia nuoria ja kuntien hyvinvointipalveluja (Tuuva-Hongisto ym. 2016). Tutkimuksessa haastateltiin 14–17-vuotiaita tyttöjä ja poikia Etelä- ja Pohjois-Karjalassa, Kainuussa ja Etelä-Savossa ja tavoitteena oli luoda empiirinen katsaus nuorten kokemuksiin ja tapoihin hahmottaa arkeaan (ks. myös Pöysä & Tuuva-Hongisto 2017.)

Tässä esitelmässä tarkastelen syrjäkylässä asuvien nuorten omia tulkintoja omasta ympäristöstään ja elämäntavastaan kaupungistumisen ja lähtemisen välttämättömyyden paineessa. Onnellen perhekeskeisen ja luonnonläheisen elämän kuvauksen rinnalla syrjäkylänuorien tulevaisuutta leimaa lähtemisen pakko (Farrugia 2015). Koulutusmahdollisuudet ja työpaikat ovat aina kaukana. Tästä huolimatta monet nuoret näkevät tulevaisuutensa mielellään pienellä paikkakunnalla ja opinnot ajatellaan silti usein oman kotimaakunnan sisäpuolelle (ks. myös Penttinen & Ronkainen 2013). Nuoret sijoittavat tulevaisuutensa lähelle, eikä suuriin kaupunkiin ole välitöntä hinkua. Keitä ovat nämä jäljelle jäävät? Minkälaisia elämäntavauksia ja tulevaisuuden unelmia syrjäkyläin sijoitetaan? Esitelmässäni tarkastelen niitä nuoria, jotka haaveilevat jäämisestä, ja joille syrjäkylän ei-mitään on enemmän kuin kaupungin tarjoamat mahdollisuudet. Mikä nuoria pitää kiinni ja miksi he valitsevat toisin valtavirtaa ja kaupungin kutsua vastaan.

Koti Käpykylässä – syrjäinen paikka ja sukupuoli poikien elämäkuluissa

Ville Pöysä (Itä-Suomen yliopisto)

Tässä esityksessä tarkastelen syrjäseutupoikien elämäkulkua: miten syrjäinen asuinpaikka sekä sukupuoli raamittavat niitä. Yhä harvemmillä suomalaisella on omakohtaista kokemusta maaseudusta ja käsitys maaseudusta rakentuu paljolti median ja mielikuvien varaan (Ikonen & Pehkonen 2008, 27). Tavallisimmin näissä käsityksissä maaseutu joko kuihtuu ja kurjistuu tai se nähdään romantisoituna, menneeseen viittaavana. Usein maaseutu rakentuu mielikuvissa myös ikääntyneiden kotipaikkana. Tilastojen valossa erityisesti harvaan asutulla maaseudulla asuukin selvästi enemmän vanhusväestöä kuin lapsia, mutta siellä asuu myös nuoria, jotka rakentavat arkeaan kaukana heille suunnatuista koulutuksesta, harrastuksista ja muista nuorten palveluista, kuten yhteisistä kokoon-tumispaikoista.

Maaseutu on myös varsin sukupuolittunut paikka: Dahlström (1996) puhuu osuvasti ”miesperiferiasta”, jossa niin työhön kuin vapaa-aikaankin liittyvä tekeminen on perinteisesti miehisenä pidettyä tekemistä. Tästä huolimatta sukupuolta problematisoivaa tutkimusta on varsinkin poikien osalta varsin olemattomasti. Tähän ongelmaan tartun tutkimuksessani. Esitys liittyy artikkelimuotoiseen sosiologian väitöskirjaani, jossa seuran seitsemää vuonna 2000 syntynyttä itä-suomalaista poikaa kymmenen vuoden ajan. Tämä on osa laajempaa valtakunnallista laadullista seurantatutkimusta, Nuoret ajassa -hanketta. Hanketta koordinoi Nuorisotutkimusverkosto ja mukana ovat Helsingin yliopisto sekä Itä-Suomen yliopisto. Ensimmäiset haastattelut ovat kahdeksannen luokan keväältä ja nyt haastateltavat ovat toisen asteen toisella luokalla. Tässä esityksessä pohdin erityisesti poikien yläkouluikäisiä haastatteluja kriittisen miestutkimuksen kehikossa: millaiset maskuliinisuudet ovat mahdollisia, tarjolla ja haluttuja syrjäisessä paikassa?

Nuorten Suomi-Venäjä kaksoiskansalaisten suhde kansallisuuksiin ja kansalaisena toimimiseen

Jussi Ronkainen, Marko Kananen & Kari Saari
(Kaakkois-Suomen amk/Juvenia)

Suomi-Venäjä kaksoiskansalaiset ovat Suomen suurin monikansalaisten ryhmä ja heidän painoarvo suomalaisessa yhteiskunnassa vahvistuu koko ajan. Toisaalta Venäjän ja Euroopan kiristyneet välit ovat luoneet tilanteen, jossa monikansalaiseen kohdistuu myös kasvava epäluulo. Tämän seurauksena Suomi-Venäjä kaksoiskansalaisten asema onkin herättänyt viime aikoina vilkasta keskustelua. Tässä keskustelussa kaksoiskansalaisten oma ääni on kuitenkin jäänyt usein varsin vähälle huomiolle. Kansalaisuuden konstellatiot -tutkimushankkeessa tutkitaan kaksoiskansalai-

suuden sosiaalisia, poliittisia ja juridisia ulottuvuuksia, sekä sitä, kuinka nuoret Suomi-Venäjä kaksoiskansalaiset kokevat elämänsä kahden maan kansalaisina. Nuorisotutkimuspäivien esityksessä nostetaan esille 16-29 -vuotiaalle Suomi-Venäjä kaksoiskansalaisille tehdyn verkkokyselyn ja haastattelujen alustavia tuloksia. Erityistä huomiota kiinnitetään kansallisen identifioitumisen, kansalaisena toimimisen ja koetun kansalaisaseman väliseen suhteeseen. Kuinka nuoret kaksoiskansalaiset määrittävät oman suhteensa suomalaisuuteen ja venäläisyyteen ja kuinka tämä identifioituminen heijastuu heidän yhteiskunnalliseen toimintaan ja kokemuksiin omasta asemastaan kahden valtion kansalaisina?

Mobility and Citizenship in European Union

Airi-Alina Allaste (Tallinn University & Åbo Akademi)

Since 2014, Erasmus has interpolated a range of actions associated with the preceding ‘Youth in Action’ initiative into its remit, including voluntary placements and other forms of short duration exchange visits. Paper gives overview of the shift away from purely academic mobility and towards a social inclusion agenda in Erasmus+ in policy discourse. Empirical part focus on examining the potential role of Erasmus in encouraging active citizenship, taking into account the value of mobility to this process. Active Citizenship, an amorphous term used to describe various forms of participation in civil society, encompassing both institutional and non-institutional political activities and community organizations. Empirical material is based on interviews with young people from Estonia before and after they had participated in ‘Youth in Action’ type projects, and focusing on their perception of the development of citizenship values and practices.

6. NUORISOKULTTUURIT JA KULUTUS / YOUTH CULTURES AND CONSUMPTION

Puheenjohtajat: Anna Anttila & Eeva Ahtee (Helsingin kaupunki)

Vammaiset nuoret liikunnallisissa nuorisokulttuureissa – integraation ja erottautumisen pyrkimyksiä

Susan Eriksson (Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu)

Alustus käsittelee Opetus- ja kulttuuriministeriön vuosina 2015-2018 rahoittaman tutkimushankkeen tuloksia, joka koskee vammaisten nuorten asemaa liikunnallisissa nuorisokulttuureissa. Tutkimusta toteutetaan Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa ja Itä-Suomen yliopistossa. Tutkimuksen aineisto on kerätty etnografisella kenttätutkimusmenetelmällä eri lii-

kuntalajien parissa sekä webropol-kyselynä. Aineiston valossa vammaisten nuorten mahdollisuudet harrastaa liikuntaa eivät kaikkialla näyttäyty yhdenvertaisina muihin nuoriin nähden. Urheiluseuroissa ja liikunta-paikoilla ei välttämättä ole tarjolla esimerkiksi erityistä tukea, nuorilta saatetaan evätä mahdollisuus tulla harrastamaan tai nuori saattaa joutua selittelemään tai perustelemaan haluaan osallistua. Liikunnan harrastamista yhdessä muiden kanssa saattaa hankaloittaa myös muiden nuorten kielteiset asenteet. Vammaisten henkilöiden liikunnallinen toiminta onkin usein eristäytynyt muista liikunnallisista yhteisöistä kokonaan omaksi erityisliikunnan saarekkeeseen. Kuitenkin erityisliikunnallinen yhteisöllisyys näyttäytyy aineistossamme hyvin tärkeänä elämän mielekkyyden kannalta ja vammaisten nuorten liikunnalliset yhteisöt muodostavat omia liikuntakulttuurejaan, joissa liikunnallisilla taidoilla erottautuminen ja hauskanpito on keskeistä. Aineistomme valossa vammaisuudelle perustuva kulttuurinen erillisuus ei kuitenkaan vallitse kaikkialla - jotkut vammaisuudelle perustuvat kuntalajit ovat imaisseet sisäänsä muitakin harrastajia, eikä näissä kulttuureissa esiinny kielteisiä asenteita vammaisuutta kohtaan.

Pokémon GO: a hybrid reality game that fosters youth mobility and new solidarities

Arseniy Svynarenko (Nuorisotutkimusverkosto)
Olli Haanpää (Tampereen yliopisto)

Since July 2016 millions of children, young people and adults play a Pokémon GO hybrid reality game (HRG). Players walk hundreds kilometers with smartphones in their hands searching for virtual creatures on the real streets of the cities, collecting items from virtual PokeStops assigned to landmarks, and fighting battles for the control of Gyms. Our research of young people playing Pokémon GO in Helsinki is part of Digital Youth in Media City project. The field stage of this research was conducted in Helsinki in April-August 2017. We employed methods of interviews with players, ethnographic observations of players' activity in physical urban spaces, and we also analyzed the maps where presentation of real world objects (districts, streets, roads, parks) was combined with virtual objects of Pokémon GO game (Gyms and PokeStops). Our findings demonstrate that Pokémon GO application had a remarkable effect on young people's mobility in the city by expanding the geography of mobility and altering players' the routine routes to school or work. HRG increased young people awareness of the city spaces and landmarks, they experience urban spaces as hybrid spaces. Pokémon GO game intensified communication between players and non-players in public places, as well as intergenerational contacts. Furthermore, Pokémon GO HRG lead to emergence of new solidarities in the form of online and offline

communities in neighborhoods. Players establish and control online groups, use social media to coordinate gaming activity, meetings, building teams. Players through control over virtual gyms also claim to themselves control over the physical urban spaces, redefine the borders of own territories in the city.

Young Consumers in Emerging Markets: The Future of Marketing

Amit Mittal, Deepika Jhamb & Sahil Gupta
(Chitkara University, India)

The study focuses on young people in India as a consuming class. The study tracks the consumption pattern of young consumers and compares with older consumers. Developing countries in Asia (especially South Asia) and Africa have a significant number of young people in contrast to the developed countries which have ageing populations. The consumer behaviour of young people shall be analysed for a select category of goods and services.

”Ei oo lasten terveellistä fanittaa tuollaista” - Popidolit, lasten musiikinkulutuksen muutos ja lapsuuden hämärtyvät rajat

Janne Poikolainen (Nuorisotutkimusverkosto)

Populaarimusiikki ja siihen liittyvä fanius ovat ilmiöitä, jotka on perinteisesti yhdistetty ennen kaikkea nuorisoon ja nuorisokulttuuriin. Viime vuosina tutkijat ja media ovat kuitenkin alkaneet havahtua tämän ikäasetelman murtumiseen ja siihen, että populaarimusiikin kulutus ja musiikkifaniuden muodot ovat levinneet yhä näkyvämmiin myös nuorisokulttuurin ulkopuolelle. Populaarimusiikin tutkimuksessa yleisöjen ja faniyhteisöjen ikärakenteen muutosta koskeva tutkimus on kuitenkin keskittynyt lähinnä ikääntyviin pop- ja rockfaneihin. Samalla heidän osakseen saama huomio on jättänyt varjoonsa sen, että populaarimusiikki- ja fanikulttuuri on saanut entistä vankemman roolin myös yhä pienempien lasten arjessa.

Esitöksessäni pohdin sitä, miten internetin ja mobiiliteknologian yleistymisen sekä digitaalisten mediasisältöjen viimeaikainen kehitys ovat vaikuttaneet lasten musiikinkulutukseen ja fanikulttuuriseen osallisuuteen. Toiseksi tarkastelen sitä, millaisia eettisiä ja kasvatuksellisia jännitteitä lasten kasvavassa määrin itseään vanhemmille yleisölle suunnattuun musiikkiin painottuvat musiikkimieltymykset ovat nostaneet esiin. Tässä suhteessa keskityn erityisesti poptähti Sannin ja hänen lapsifaniensa ympärillä käytyyn kiivaaseen julkiseen keskusteluun sekä siinä esiin nousseisiin vastuukysymyksiin.

PERJANTAI 3.11. KLO 9:00–10:30

7. KERROTTU LAPSUUS JA NUORUUS MUISTITIEDOSSA, OSA I: POLITIIKKA JA JÄRJESTÖT NUORUUSMUISTOISSA

Puheenjohtajat: Ulla Savolainen (Helsingin yliopisto & Suomen Akatemia) & Riikka Taavetti (Helsingin yliopisto)

Kommentaattori: Kaisa Vehkalahti (Oulun yliopisto & Nuorisotutkimusverkosto)

Kaksiosainen työryhmä tarkastelee lapsuuden ja nuoruuden muistelua ja muistoja. Esitelmät keskittyvät lapsuuden ja nuoruuden esityksiin muisteluaineistossa sekä muistojen tutkimuksen monitieteisiin metodologisiin kysymyksiin. Muistelun ja sen tutkimuksen problematiikkaa lähestytään historian tutkimuksen, kulttuurintutkimuksen sekä yhteiskuntatieteiden näkökulmista.

Työryhmän ensimmäinen osa käsittelee lapsuuden ja nuoruuden järjestötoiminnan ja politiikan muistamista aikuisuudessa. Esitelmissä kysytään, miten lapsuuteen ja nuoruuteen usein liitettävät viattomuuden ja nostalgian väritykset soveltuvat poliittisen tai järjestöissä eletyn menneisyyden kertomiseen. Esitelmissä kuvataan, miten nuoruuden yhteisöt ja osallisuus, rituaalit sekä menetetty vallankumous näkyvät suomalaisen ja valkovenäläisen lapsuuden ja nuoruuden muistamisessa.

Työryhmän toinen osa keskittyy kirjoittajan ja tutkijan asemaan kirjoitetun muistitiedon ja omaelämäkertojen tutkimuksessa. Esitelmät tarkastelevat, millaisia kertomisen ja tutkimisen tiloja erilaiset muistitiedon ja muistelun kokoelmat tarjoavat. Esitelmissä kysytään, miten historian mullistukset sekä erilaiset vähemmistöasemat näkyvät lapsuuden ja nuoruuden kertomisen tavoissa.

Työryhmän ensimmäisessä osassa on kolme esitystä:

1. Essi Jouhki (Oulun yliopisto): Teinikunnat kasvualustana elämään. Toimijuuden ja osallisuuden muistaminen oppikoulujen teinikuntien toiminnassa
2. Liisa Lalu (Turun yliopisto): Nuori nainen sinipaidassa. Nostalgia, toiveet ja unelmat 1970-luvun nuoruuden taistolaisuutta muistellessa
3. Kristiina Silvan (Helsingin yliopisto): Kommunistisen lapsuuden ja nuoruuden muistaminen nyky-Valko-Venäjällä

Teinikunnat kasvualustana elämään. Toimijuuden ja osallisuuden muistaminen oppikoulujen teinikuntien toiminnassa

Essi Jouhki (Oulun yliopisto)

Kouluikäisille lapsille ja nuorille tärkein vertaisryhmät ja yhteisöt löytyvät useimmiten kouluympäristöstä ja luokkahuoneesta. Tutkimusten mukaan turvallisen ja

mielekkään kouluyhteisön rakentaminen tukee myös nuorten menestymistä sekä koulussa että myöhemässä elämässä. Nykypäivänä on kuitenkin noussut huoli nuorten kouluviihtyvyyden heikkenemisestä ja yksinäisyyden lisääntymisestä. Kouluissa näitä ongelmia on yritetty ratkaista muun muassa kehittämällä oppilaskuntatoimintaa ja tukemalla vapaa-ajan harrastustoimintaa. Kouluyhteisön merkitystä ja koululaisten aktiivista toimijuutta voidaan arvioida myös katsomalla menneisyyteen aiempien koululaissukupolvien muistojen ja kokemusten kautta.

Yksi kouluhistoriamme näkyvimmistä koululaisyhteisöistä oli oppikoulujen teinikunnat. Jo vuosisadan alun oppikouluissa perustettiin konventeja tai toverikuntia tukemaan oppilaiden ”jaloa ja hupaisaa kumppanuutta”. Sotien jälkeisen koulutusmurroksen myötä sekä oppikoulujen että teinikuntien suosio kasvoi uusiin mittasuhteisiin. Teinikunnat olivat oppikoulujen 5.–8. luokkalaisten omaehtoista vertais-toimintaa, joka tarjosi ennen kaikkea mahdollisuuden ja kanavan sekä harrastaa että osallistua ja vaikuttaa yhteisiin asioihin. Teinikunnat järjestäytyivät valtakunnallisesti kattojärjestönsä Suomen Teiniliiton alle ajamaan aktiivista koululaispolitiikkaa ja edunvalvontaa. Teinikuntatoiminnasta muodostui teininuorison yhteiskunnallisen osallistumisen, vaikuttamisen ja kansalaisyhteiskunnan toteuttamisen väylä. Kehitys kulminoitui 1970-luvun Teiniliiton ja teinitoiminnan puolue- ja ylipolitisoitumiseen sekä lopulta koko liikkeen romahdukseen. Peruskoulu-uudistuksen myötä teinikunnat muuttuivat lakisääteisiksi oppilaskunniksi. Teinikuntatoiminnan vaikutukset niin toimijoidensa elämään kuin suomalaiseen koulumaailmaan ovat olleet kauaskantoisia ja merkittäviä, mutta kuitenkin verrattain tutkimattomia.

Tutkimalla teinikuntatoimintaa sekä historiallisena ilmiönä että muisteltuna toimintaympäristönä ja yhteisönä voidaan ymmärtää nuoruuden toimijuutta ja osallisuutta eri aikakerroksissa; menneisyydessä, tässä hetkessä ja tulevaisuudessa. Tässä esityksessä tutkin väitöskirjaani varten keräämien laajojen haastatteluaineistojen ja historiallisten tutkimusaineistojen vuoropuhelun kautta miten kouluyhteisö ja yhteisöllisyys rakentuvat edeltävien koululaissukupolvien muistoissa. Painopiste on erityisesti siinä, miten osallisuus teinitoiminnassa on vaikuttanut heidän myöhempään elämäänsä ja miten toiminnan merkittävyyttä arvioidaan 2010-luvun näkökulmasta. Avaan kysymyksiä tutkimalla miten 1950–1960-luvuilla oppikoulua käyneet haastateltavat muistavat, kuvaavat ja ymmärtävät osallisuuttaan ja toimijuuttaan teinikuntien toiminnassa.

Nuori nainen sinipaidassa. Nostalgia, toiveet ja unelmat 1970-luvun nuoruuden taistolaisuutta muistellessa

Liisa Lulu (Turun yliopisto)

1970-luvun ääri vasemmistolaisiksi kuvailtu taistolainen liike onnistui houkuttelemaan joukkoihin paljon nuorisoa, ja poliittiselle liikkeelle ennen näkemättömän paljon nimenomaan nuoria naisia ja tyttöjä. Tässä esitelmässä paneudun nuoruuden taistolaisuuden muisteluaineistoon, joka on koottu SKS:n kirjoituskeruun ja haastatteluilla. Aineistossa entiset taistolaiset muistelevat siis nuoruuttaan, 40-50 vuoden takaisia tapahtumia, ajatuksia ja tunteita nyt, 2010-luvulla. Tähän muisteluun, kuten muistoihin yleensäkin, saattaa liittyä nostalgiaa.

Nostalgia on ihmiselle tyypillinen piirre ja melkein aina osa muistitietotutkimusta. Nostalgia sisältää kaipuun menneisyyteen – tässä nuoruuden taistolaiskoihin – aikaan ja paikkaan jota ei enää ole. Nostalgian voi nähdä myös dialogina menneen, nuoruuden, kokemusten ja nykyisen aikuisen elämän välillä. Samalla siinä on läsnä vaihtoehtoinen tulevaisuus, tulevaisuus joka olisi voinut olla. Taistolaisuusmuistoissa tämä näkyy erityisen hyvin, sillä vallankumous, jota nuoret radikaalit halusivat, ei koskaan tullut. Esitelmässä kysynkin, miten taistolaisuusmuistoissa kuvataan nuoruutta, nuortaistolaisen tavoitteita ja toiveita, sekä pohdin, millainen rooli nostalgia ja nykyhetkellä, jossa näitä muistoja tuotetaan, on. Miten nyt myöhäiskeskä-ikäiset, jo eläkkeellä tai eläkeiän kynnyksellä olevat muistelijat kuvailevat ja kertovat taistolaista nuoruuttaan? Mihän muistoihin erityisesti kohdistuu hyvien asioiden korostamista ja ikävien tunteiden häivyttämistä, ja miksi? Miten nykyaika, jota varjostaa vasemmiston ja työväenliikkeen alamäki, ilmastonmuutos, sodat Ukrainassa ja Syyriassa sekä muut kansainväliset kriisit, näkyy nuoruuden taistolaisuusmuistoissa?

Kommunistisen lapsuuden ja nuoruuden muistaminen nyky-Valko-Venäjällä

Kristiina Silvan (Helsingin yliopisto)

Vuosi 1991, jolloin Neuvostoliitto romahti ja Valko-Venäjä itsenäistyi, jakaa Valko-Venäjän historian kahteen hyvin erilaiseen aikakauteen. Miten tämä jakolinja on läsnä niiden ihmisten muistoissa, jotka tulivat täysi-ikäisiksi vuoden 1991 tienoilla? Miten kommunistisessa yhteiskunnassa elettyyn lapsuuteen ja nuoruuteen suhtaudutaan?

Esitelmä perustuu Valko-Venäjällä keväällä 2017 kerättyyn haastatteluaineistoon, jossa kartoitin Komsomoliin eli kommunistiseen nuortenliittoon liittyviä muistoja muistitietotutkimuksellisin ottein. Brežnevin ajan lasten- ja nuortenjärjestöjä on tarkasteltu hyvin vähän ”history from below” -näkökulmasta, vaikka ne olivat olennainen osa neuvostolapsuutta

ja –nuoruutta. Akateemisen kiinnostuksen niukkuus liittyy paitsi järjestöjen epämiellyttäväksi koettuun poliittisuuteen, myös käsiteltävän aikakauden suhteelliseen tuoreuteen sekä venäläisen ja valkovenäläisen historian tutkimuksen kulttuuriin ja perinteisiin.

Tutkimuksessa nousi esille, että kommunistisen lapsuuden ja nuoruuden muistamiseen liittyy ristiriitaisia tunteita, jotka juontavat juurensa neuvostojärjestelmän poliittisuuden ja lapsuuden viattomuuden väliselle jännitteelle. Haastatellut puhuivat mielellään mukavista järjestömuistoista, kuten pioneerijärjestöjen kesäleireistä tai Komsomolin kesätyömatkoista. Epämiellyttäviä tapahtumia, esimerkiksi pakollisiin lokakuun vallankumouksen mielenosoituksiin osallistumista, muisteltiin huumorin avulla. Yleisesti järjestötoiminta koettiin osana neuvostoelämän arkipäivää, jota ei kyseenalaisettu tai eritelty.

Muistamisen narratiiveihin vaikuttavat lukuisat tekijät, joista osa on universaaleja ja erityisiä juuri Valko-Venäjän kohdalla. Tässä esityksessä tarkastelen kahta erityistekijää: valtion harjoittaman virallisen muistin politiikan vaikutusta sekä kulttuurisesti haastavaa haastatteluasetelmaa.

Valko-Venäjän yli pyyhkäisi 1990-luvun alussa kommunisminvastaisuuden aalto, mutta presidentti Lukashenkan noustua valtaan v. 1994 valtion virallinen kanta kommunismia kohtaan muuttui suopeaksi. 2000-luvulla valtiollinen lapsi- ja nuorisojärjestötoiminta elvytettiin pitkälti neuvostoaikaisen mallin mukaiseksi. Kommunistisia lapsi- ja nuorisojärjestöjä ei siis kritisoida - päinvastoin.

Haastatteluasemaan toi omat haasteensa se, että haastattelija ja haastateltava edustivat eri sukupolvia ja kulttuureja. Vaikka kaikki haastattelut tehtiin haastateltavien äidinkielellä (venäjäksi), useat haastateltavat huomauttivat, että minun oli nuoren ikäni ja eri kulttuuritaustani takia mahdotonta ymmärtää tutkittavaa aihetta.

Paperin tavoitteena on kommunistisen lapsuuden ja nuoruuden muistojen analysoimisen lisäksi nostaa esille lapsuuden ja nuoruuden muistamiseen liittyviä yleisiä metodisia ja eettisiä kysymyksiä. Miten lapsuutta ja nuoruutta voidaan lähestyä muistitietotutkimuksellisesta näkökulmasta?

7. YKSINÄISYYS, ULKOPUOLISUUS JA RADIKALISOITUMINEN

Puheenjohtaja: Tomi Kiilakoski
(Nuorisotutkimusseura)

Yksinäisenä yliopistokaupungissa – yliopisto-opiskelijoiden koettu yksinäisyys elämäntutkimusperinteen viitekehyyksessä

Vesa Välimäki & Mette Ranta (Jyväskylän yliopisto)
CoLearning CoPassion tutkimusryhmä
(Helsingin yliopisto)

Nuorten aikuisten kriittinen siirtymävaihe toisen asteen opinnoista kohti jatko-opintoja sisältää itsenäistymisen ja uuden opiskelupaikan vastaanottamisen myötä useita elämänmuutoksia (Ranta, 2015). Tämä elämäntutkimusperinteen viitekehyyksessä saadaan kokea haastavana erityisesti sosiaalisten suhteiden muuttuessa (Almeida & Wong, 2009). Yliopisto-opiskelijoiden kasvanutta psyykkistä oireilua on nähty esiintyvän rinnakkain osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden puutteen ja lisääntyneen yksinäisyyden kanssa (Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus, 2016). Lisäksi kaupunkiympäristöt luovat yksinäisyydelle erityisen jännitteisen ympäristön: toisaalta tilaisuuksia yhteyden kokemukseen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen on enemmän, toisaalta polarisoituminen ja eriytyminen ovat juuri kaupunkiympäristöjen ominaispiirteitä.

Tässä esityksessä tarkastellaan yliopisto-opiskelijoiden yksinäisyyden kokemuksia uudessa elämäntutkimusperinteen viitekehyyksessä heidän aloittaessaan korkeakouluopinnot uudessa kaupunkiympäristössä. Yksinäisyyttä tarkastellaan erityisesti yksilöllisten kokemusten kautta elämäntutkimusperinteen viitekehyyksen (life course perspective; Elder, 1998) puitteissa. Tutkimuksessa huomioidaan ympäröivä kaupunkikonteksti, jossa nuoret aikuiset toimivat sekä elämän siirtymävaiheet ja sosiaalisten roolien muutos yliopisto-opintojen institutionalisointien kehityspolkujen ja -prosessien subjektiivisten kokemusten kautta (Elder & Giele, 2009; Mayer, 2002). Tutkimusaineisto pohjautuu 27 yliopisto-opiskelijan teemahaastatteluun, jotka toteutettiin Jyväskylässä syksyllä 2016 osana Jyväskylän yliopiston Student Life -kehittämistyön koordinoimaa yliopisto-opiskelijoiden yksinäisyystutkimusta. Haastatteluiden teemoja olivat sosiaaliset suhteet ja arjen kuvaus, yksinäisyyden kokemus sekä yksinäisyyden seuraukset ja ratkaisut. Lisäksi haastatteluissa käytiin läpi elämäntutkimusperinteen viitekehyyksessä haastatteltavan aikaisempia sosiaalisia suhteita ja yksinäisyyden kokemuksia. Aineiston analyysissä sovellettiin Derek Layderin (1998) adaptiivisen teorian mallia. Elämäntutkimusperinteen viitekehyyksen avulla aineiston analyysissä keskityttiin myös haastatteltujen yliopisto-opiskelijoiden toimijuuteen uudessa opiskelukaupungissa.

Tutkimustulokset kertovat yliopisto-opiskelijoiden aikaisemman elämäntutkimusperinteen viitekehyyksessä haastatteltavien yksinäisyyden yhteydestä heidän nykyisiin

koettuun yksinäisyyteen, toiselta asteelta yliopisto-opintoihin liittyvän siirtymävaiheen merkityksestä ja siihen liittyvistä muutoksista suhteessa koettuun yksinäisyyteen sekä uusien sosiaalisten suhteiden muodostamiseen liittyvistä haasteista uudessa yliopistokaupungissa. Tulokset luovat kuvan suomalaisessa yliopistossa 2010-luvulla opiskelevien nuorten aikuisten yksinäisyyden kokemuksista yliopistokaupungin kontekstissa, yliopisto-opiskelijoiden yksinäisyyden kokemukseen vaikuttavista tekijöistä sekä mahdollisuuksista vähentää yksinäisyyden kokemusta niin yliopisto- kuin kaupunkikontekstissa.

Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten sosiaaliset suhteet

Martta Myllylä, Sanna Aaltonen & Antti Kivijärvi
(Nuorisotutkimusverkosto)

Vaikka työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret aikuiset eivät ole yhdenmukainen joukko, monella on toimeentuloon, terveyteen ja mielenterveyteen liittyviä ongelmia (esim. Aaltonen ym. 2015). Tarkastelemme esityksessämme tämän ryhmän hyvinvointia ja kiinnitämme huomiota erityisesti nuorten sosiaalisiin suhteisiin. Esitys perustuu ”Osallistava terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen (PROMEQ)” –tutkimushankkeeseen ja siinä nuoriin keskittyvässä alahankkeessa kerättyyn kyselyaineistoon (n=120), jota peilaamme kyselytilanteessa tuotettuun laadulliseen aineistoon. Vastajat ovat 16–29-vuotiaita Ohjaamojen, etsivän nuorisotyön ja työpajojen asiakkaita Jyväskylässä, Kouvolassa ja Vantaalla. Analyysin tavoitteena on tarkentaa ymmärrystä nuorten sosiaalisten suhteiden laadusta sekä yhteydestä muihin tekijöihin. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret jäävät jo lähtökohtaisesti näiden toimintojen tarjoaman yhteisöllisyyden ulkopuolelle ja alustavien tulosten mukaan näyttää siltä, että he ovat muita yksinäisempiä. Toisaalta viitteitä on myös siitä, että verkostojen laadussa on eroja: esimerkiksi suhteet vanhempiin näyttävät tiiviimmiltä kuin muilla vastaavanikäisillä. Myös heikko taloudellinen tilanne voi vaikeuttaa sosiaalisten verkostojen rakentamista hankaloittamalla esimerkiksi harrastustoimintaan osallistumista. Joidenkin kohdalla taas mielenterveyteen liittyvät kysymykset heijastuvat sosiaalisiin suhteisiin ja niiden haurauteen.

Vuorovaikutukset väkivallattomien toimintastrategioiden radikalisoitumisessa poliittisen väkivallan käytöksi

Pia Helminen (Helsingin yliopisto)

Useat terrori-iskut Euroopassa 2000-luvulla ovat järkehtäneet meitä kaikkia. Yhteiskunnallisessa keskustelussa erityisen huolestuttavana pidetään nuorten radikalisoitumista. Esityksessäni tarkastelen radikalisoitumista ja poliittista väkivaltaa ryhmätasolla,

kehystenä sosiaalisten liikkeiden tutkimussuuntaus. Radikalisoitumisen määritän prosessiksi, jonka ku- luessa hyväksytään ja tuetaan poliittisesti motivoi- tunutta väkivallan käyttöä. Poliittinen väkivalta on strateginen valinta väkivallan käytöstä poliittisten intressien edistämisen keinona. Tutkimuskysymykseni on: Miten vuorovaikutukset selittävät väkivallattomien toimintastrategioiden radikalisoitumista poliittisen väkivallan käytöksi? Johtopäätöksissä esitän perus- telut teoriakehitykseni soveltuvuudesta sosiologiseen nuorisotutkimukseen ja kysymyksen, mistä saatetaan vaieta. Esitykseni perustuu keskeneräiseen sosiologian kandidaatintutkielmaani.

Teoriakehitykseni raamittaa relationaalisten dy- namiikoiden näkökulma ja sosiaalisten liikkeiden tutkimussuuntauksessa keskeiset teoriat: resurssi- mobilisoituminen, poliittiset mahdollisuusrakenteet ja ”contentious politics approach”. Lähtökohtana on ilmiön ymmärtäminen sosiaaliseen liikkeeseen osallistuvien toimijoiden näkökulmasta. Aiemmistä tutkimuksista teoreettinen viitekehys eroaa merkit- tävimmin korostamalla kaikkien poliittiseen kon- fliktiin osallisten toimijuutta ja poliittisen väkivallan kontekstualisointia. Tutkimuskysymyksiin pyritään vastaamaan mekanismi-perustaisella selittämisellä. Tutkielmassani ”relationaaliset mekanismit” ja ”ala- mekanismit” tarkoittavat tutkittavassa kontekstissa tapahtuvia muutoksia ja vuorovaikutusten piirteitä, joiden kautta seurauksena on poliittinen väkivalta.

Päätuloksena esitän, että sosiaalisen liikkeen toi- mintaan, strategioihin ja päämääriin vaikuttaa vuoro- vaikutukset. Vuorovaikutussuhteessa ovat ensinnäkin liikkeen sisäiset ja ulkoiset toimijat, ja toiseksi rela- tionaaliset mekanismit ja alamekanismit. Tarkastelu kohdistuu vuorovaikutuksen areenoihin, jotka muo- dostuvat sosiaalisen liikkeen ja sen toiminnan kan- nalta merkityksellisistä toimijoista. Näiden vuoro- vaikutuksissa rakentuu kunkin toimijan sosiaalisten suhteiden verkosto. Radikalisoitumisen prosessiin vaikuttaa merkittävästi toimijoiden subjektiiviset kokemukset strategisesta asemastaan verkostossa. Strateginen asema on keskeistä, koska se vaikuttaa toimijan mahdollisuuksiin ja keinoihin edistää omaa poliittista agenda. Esitän keskeisimmät relationaaliset mekanismit ja alamekanismit perustuen Alimi ym (2012) tutkimustuloksiin Pohjois-Irlannin poliittisesta konfliktista ja IRA:sta (1969–1972).

Johtopäätöksenä esitän, että sosiaalisen liikkeen väkivallattomien toimintastrategioiden radikalisoi- tumiseen poliittisen väkivallan käytöksi vaikuttaa sosi- aalisuus ja vuorovaikutukset. Siksi radikalisoituminen ja poliittinen väkivalta eivät synny missään tyhjiössä, eristyksissä ympäröivästä yhteiskunnasta. Ne ovat luonteeltaan sosiaalisia ilmiöitä. Väitän, että esittele- mäni teoriakehitys soveltuu sosiologiseen nuorisotut- kimukseen yhteneväisten lähtökohtien perusteella. Ne ovat tiivistetyksi sosiaalisen toiminnan ymmär-

täminen yhteiskunnallisesti aktiivisten toimijoiden näkökulmasta. Keskusteluun esitän kysymyksen: Onko nuorisotutkimuksella rohkeutta tuoda vahvemmin esiin tällaisten marginaalisten ilmiöiden toimijoiden näkökulmaa?

9. TIEDONTUOTANNON METODIT JA MENETELMÄT

Puheenjohtaja: Antti Häkkinen (Helsingin yliopisto & Nuorisotutkimusseura)

Mistä sinä et puhu -hanke

Samuli Mäkisalo, Marjaana Veikkanen, Elina Mäyrä, Sanna Lesonen & Tiina Toivonen (Helsingin kaupunki, Nuorisopalvelut)

”Mistä sinä et puhu” oli nuorilta lähtöisin oleva kon- septi, jossa tuotiin taiteen kautta julki nuorten oma- kohtaisia ajatuksia, joita voi olla muutoin vaikea puhua ääneen. Nuoret osallistuivat hankkeeseen hyvin monenlaisin tavoin; Syksyn 2016 ja Kevään 2017 aikana nuoret keräsivät nuorilta ’mistä sinä et puhu’ -teksti- materiaalia nuorten tapahtumissa; Ruuti-Expossa kau- pungintalolla sekä nuorten hiihtolomatapahtumassa Reaktorissa. Keväällä järjestettiin avoimia työpajoja Lapinlahden vanhassa mielisairaalassa, joissa aihetta pääsi tutkimaan mm. yhteisötanssin, teatterin ja mu- siikin keinoin. Teema oli mukana nuorten leireillä, videotyöpajassa, Nuori taide -kuvataide näyttelyssä. Kuka tahansa nuori saattoi osallistua hankkeeseen omalla ideallaan. Projekti huipentui elokuussa 2017 Lapinlahden sairaalan miljöössä taiteiden yönä, missä nuorten tuottama taide; kuvat, tanssiteokset, teatte- riesitykset, kuunnelmat ja tekstit - kaikki se mistä he eivät yleensä puhu - saivat äänensä kuuluviin. Esiin nousi mm. vanhempien alkoholin käyttö, yksinäisyys, seksuaalisuus, pelko että unelmat ja todellisuus eivät koskaan kohtaa, kiusaaminen ja kiusatuksi tuleminen, huoli ihmisten ja maailman tulevaisuudesta, yleisesti puhumisen vaikeus toiselle ihmiselle ja paljon, paljon muuta - hyvin henkilökohtaista joka muuttui yhdessä yleiseksi.

Löysikö hanke asioita joita kaikki nuorisotutki- mukset eivät löydä - kun nuoret puhuivat eri taiteiden keinoin siitä mistä eivät yleensä puhu? Varmasti - tai ainakin ne ovat nuorten omalla äänellä kerrottuja. Nuorisotutkimuspäivien työryhmän teemoista osumia tuli melkein kaikkiin vaihtoehtoihin. Ehkä yksi tutki- muksellinen tulokulma voisi olla mistä sinä et puhu -hankkeen keino kerätä materiaalia nuorten elämästä yhden suuren kysymyksen kautta ja eri taiteen kei- nojen käyttäen. Mitä uutta tällainen menetelmä voisi mahdollisesti tuoda nuorisotutkimukseen ja kuinka tällaisen hankkeen tuloksia tulisi lukea? <https://www.facebook.com/mistasinaetpuhu/>

Taide peittyvän esiin nostajana

Satu Olkkonen (vapaa tutkija)

Taideperustaisissa prosesseissa olen tutkijana enemmän minätön mahdollistaja kuin persoonallinen persoonallisuus toteuttamassa itseään. Se on oman taidon käyttämistä, arvioimista, asemoimista ja käsitteellistä kehittämistä jonkun asian paljastamiseksi, joka aukeaa tilanteille antautuvasta tekemisestä toimintatutkimuksen sykleissä. Taide nostaa näkymättömän ja sanoiksi taipumattoman esiin, kun ymmärrän kansatutkijuuteni joustavana, liikkuvana, pelottomana ja rajattomana. Toimintani on lähtenyt yhteisöistä, asiasta, maailmanhavainnoista ja tarinoista. Edellinen taiteellinen interventioni My Way – pieni kuva riittää (2016) kertoi toisen asteen opintojen koulupoluista dokumenttiteatterin keinoin Tampereen yliopiston kansallisessa Nuoret Estradille -hankkeessa, josta analyysivaihe on kesken. Näyte esityksestä (2 min.) https://youtu.be/5eft0wK_Hvc.

Taiteellinen tutkimus on tarkoituksenmukainen työkalu, jolla haluan tutkia. Kriittinen asenne näyttyy taiteen tuottamassa tiedossa luonnollisena. Se ei käytä valmiita menetelmiä, se perustelee sekä kysymisensä että menetelmien tarpeen, joihin se ei usko olevan valmiita vastauksia. Taiteellisen toiminnan haaste on käsitteellistäminen, vaikka taiteellinen toiminta on tutkimusmenetelmä itse. Toiminnan merkityksellisyttä ja taiteen tuottamaa tietoa välitetään kuitenkin ensisijaisesti edelleen raportoinnilla. ”Tutkijalla saattaa olla aivan oikeita tuloksia ja oikea tieto, mutta jos hän ei pysty osoittamaan sitä lukijaa vakuuttavalla tavalla, tutkimuksella tuskin on merkitystä” (Varto 2017, 26). Siksi on kehitettävä valaisemisen taitoa, annettava tilaa toiseudelle, toisin tietämiselle ja toisin sanomiselle; yksityiskohtaiselle, kokemukselliselle, paikantuneelle, ihmettelevälle, paljastavalle ja pohdiskelevälle tiedolle ja sen kuvailulle (Hänninen, Karjalainen & Lahti, 2006). Tämä on haaste niin tietelle kuin tieteen tekijälle. My Way – pieni kuva riittää esitysprosessissa kansatutkijuus näkyi tasavertaisessa vuorovaikutuksessa sekä metodissa että lopputuloksessa. Tarvitsemme väljyyttä, harkintaa ja pitkäjännitteisyyttä tuodaksemme esiin nuorisotyön hiljaisuudet, taiteen tuottaman tiedon ja sen mistä yhteiskunnassa vaietaan.

Nuoret ajassa – kokonaisvaltaisen ja pitkäjänteisen nuorisotutkimuksen erityiset haasteet

Sinikka Aapola-Kari (Nuorisotutkimusverkosto), Ville Pöysä (Itä-Suomen yliopisto) & Päivi Armila (Itä-Suomen yliopisto), Tarja Tolonen (Helsingin yliopisto) & Matilda Wrede-Jäntti (Helsingin yliopisto)

Usein nuorisotutkimuksellinen tieto on temaattisesti sirpaleista ja perustuu ajallisesti rajattuihin, kertaluonteisiin tiedonkeruisiin. Suomessa ei ole kovin laajassa

mittakaavassa toteutettu pitkäjänteistä tutkimuksia, varsinkin laadullisilla menetelmillä. Tämän vuoksi on tarvetta kokonaisvaltaiselle ja pitkäjänteiselle tutkimustiedolle nuorista. Se on kuitenkin helpommin sanottu kuin tehty, sillä tämäläisyyden tiedon tuottaminen vaatii paljon niin siihen osallistuvilta tutkijoilta kuin nuoriltakin. Pitkäjänteistä tietoa tuottamaan pyrkivä Nuoret ajassa -tutkimushanke on pääasiassa laadullisin menetelmin toteutettava seurantatutkimus, jonka tavoitteena on seurata noin sadan vuonna 2000 syntyneen nuoren elämää eri puolilla Suomea usean vuoden ajan. Esityksessäni/mme tarkastellaan pitkäjänteistä tutkimuksen erityisiä haasteita ja näkökohtia, mm. seuraavien kysymysten kautta: Mitä se käytännössä merkitsee toisaalta nuorisotutkijoille ja toisaalta hankkeeseen osallistuville nuorille, että tutkijat tapaavat samoja nuoria moneen kertaan, ja keskustelevat monenlaisista teemoista heidän kanssaan? Millaisia mahdollisuuksia pitkä tutkimussuhde tarjoaa tutkimuksen kannalta? Entä miten tutkijan ja nuoren välinen suhde kehittyy pitkässä tutkimussuhteessa? Millä tavoin nuoret kokevat osallistumisensa tällaiseen tutkimukseen, että tutkijat? Millaisia erityisiä eettisiä kysymyksiä nousee pitkässä tutkimuskaudessa? Mitä pitkä tutkimussuhde vaatii tutkijalta, entä nuorelta? Entä mikä on pitkäjänteistä tutkimuksen tuottama erityinen tieto?

10. OHJAUSTA JA VALMENNUSTA

Puheenjohtaja: Maija Lanas (Oulun yliopisto)

Ohjaamoja tutkimassa

– **valtavirtaa ja sivujuonteita**

Mirja Määttä (Keski-Suomen ELY-keskus)

Nuorten monialaisia Ohjaamo-palvelupisteitä on nyt nelisenkymmentä. Niillä tuetaan alle 30-vuotiaiden itsenäistymisen edellytyksiä ja tasoitetaan polkuja työelämään. Esittelen Ohjaamo-toiminnan keskeisiä tavoitteita, työtapoja ja haasteita tuoreen toimittamani kokoomateoksen pohjalta. Kirja avaa näkökulmia Ohjaamojen tutkimukseen ja kehittämiseen. Siihen ovat kirjoittaneet Ohjaamoissa työskentelevät eri alojen ohjaajat sekä projektipäälliköt, Ohjaamo-toimintaa tukevat ja sitä ohjaavat tahot sekä tutkijat. Millaisen kuvan Ohjaamo-toiminnan nykytilasta kirja avaa? Jääkö jotain oleellista huomaamatta? Millä tavalla nuorten palvelu- ja työelämäkokemuksia kannattaisi jatkossa tarkastella valtakunnallista, mutta paikallisin maustein toteutettua, Ohjaamo-palvelua kehitettäessä?

Miten nuoret kokevat monialaisen yhteistyön Ohjaamoissa?

Päivi Pukkila, Jaakko Helander & Simo Uusinoka
(HAMK ammatillinen opettajakorkeakoulu)

Suomeen on syntynyt valtakunnallinen matalan kynnyksen Ohjaamo-verkosto. Tavoitteena on vastata monialaisesti ja -ammattillisesti nuorten työllisyyden, koulutuksen ja arjen hallinnan ohjauspalveluista. Tyypillisesti Ohjaamoissa työskentelee nuorisotyön, työllistymisen, koulutuksen ja hyvinvoinnin ammatilaisia. Yksi keskeinen Ohjaamo-toiminnan tavoite on, että nuorten osallisuus näkyy Ohjaamojen toiminnassa. Monialaista ja -ammattillista yhteistyötä on tutkittu suhteellisen runsaasti. Sen sijaan vähemmän on kiinnitetty huomiota siihen, miten nuoret kokevat monialaisen ja -ammattillisen asiakastyön ja oman osallisuutensa siinä. Tarkastelemme esityksessämme, miten monialaisuus ja osallisuus näyttäytyvät nuorten kokemana Ohjaamoissa. Esitys perustuu Ohjaamoista keräämäämme havainnointi- ja haastatteluaineistoon, jota analysoimme laadullisesti. Lisäksi peilaamme nuorten kokemuksia Ohjaamo-työntekijöiltä kerättyyn monialaisen yhteistyöosaamisen mittarilla kerättyyn aineistoon. Haastamme esityksessämme pohtimaan Ohjaamojen asemaa osana nuorisopalveluiden kenttää sekä nuorten osallisuuden vahvistamista heille suunnatuissa palveluissa.

Lisää hyvinvointia kohtuullisilla kustannuksilla: tutkimus valmennuspajatoiminnan kustannuksista ja vaikutuksista

Anne Surakka & Reija Paananen (Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sokra-hanke)

Koulutuksen ulkopuolelle jääminen ja työttömyys ovat keskeisiä riskitekijöitä nuorten syrjäytymiseen johtavalla polulla. Useissa hankkeissa on pyritty tukemaan nuorten elämänhallintaa ja työelämävalmiuksia. Tietoa aktivointitoimenpiteiden vaikutuksista ja niistä aiheutuvien kustannusten jakautumisesta on kuitenkin olemassa vain vähän. Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää työttömille ja työelämän ulkopuolella oleville, alle 29-vuotiaille tarkoitettujen valmennuspajatoiminnan kustannuksia ja vaikutuksia.

Tulokset osoittivat, että pajajaksolla oli myönteisiä vaikutuksia nuorten hyvinvointiin ja osallisuuteen. Pajatoiminnan kustannuksia arvioitaessa käytettävien resurssien ja toiminnasta saatavien hyötyjen suhdetta voitiin pitää vähintäänkin kohtuullisena ja toimintaa perusteltuna sekä kunta- että kansantalouden näkökulmasta. Tutkimuksen nuorista suurella osalla tulevaisuuden suunnitelmat selkiytyivät ja heillä oli enemmän tavoitteita elämälleen sekä pyrkimyksiä oman elämäntilanteensa parantamiseen. Nuorten vuorovaikutustaidot sekä sitoutuminen ja osallistuminen pajan erilaisiin toimintoihin paranivat ja yhä useampi

kykeni hoitamaan asioitaan omatoimisesti pajan ulkopuolella. Myös nuorten sijoittumisen osalta tulokset olivat erittäin hyviä: yli 60 prosenttia valmennuspajan asiakkaista siirtyi pajajakson jälkeen koulutukseen tai työelämään, kun valtakunnallisen työpajakyselyn kokonaistilaston mukaan näitä siirtymiä oli keskimäärin hieman yli 40 prosentilla asiakkaista. Suurella osalla asiakkaista oli erilaisia oppimisen ja mielenterveyden häiriöitä. Palveluun kiinnittymättömillä henkilöillä oli puolestaan taustalla yleisimmin hoitamattomia päihde- ja mielenterveysongelmia.

Tämän tutkimuksen tulokset tukevatkin näkemyksiä siitä, että monet syrjäytymisvaarassa olevat nuoret tarvitsevat kokonaisvaltaista ja yksilöllisesti räätälöityä tukea: pelkkä opiskelu- tai työpaikan tarjoaminen ei riitä. Palvelujärjestelmän on sitouduttava asiakkaisiin ja vahvistettava ennen kaikkea yksilöiden osallisuutta ja toimijuutta. Tutkimuksessa osoitetaan, että nuorten hyvinvointia pystytään lisäämään erittäin kohtuullisilla kustannuksilla, ja matalan kynnyksen valmennuspajatoiminnan avulla koulutuspolut ja työelämään siirtyminen ovat todellisia mahdollisuuksia yhä useammalle heikoimmassa asemassa olevalle. Tuloksia syvennetään jatkossa selvittämällä tutkimuksen kohderyhmän muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttöä ja palveluiden käytön kustannuksia. Tämä mahdollistaa myös valmennuspajatoiminnan yhteiskunnallisten vaikutusten ja kustannusvaikuttavuuden arvioimisen.

11. NUORTEN TUKIVERKOSTOJA KEHITTÄMÄSSÄ

Puheenjohtaja: Mikko Oranen (Nuorten Ystävät ry)

Koulukiusaaminen nuorisotyön ja -tutkimuksen kohteena

Noora Hästbacka (Nuorisotutkimusverkosto)

Koulukiusaamisesta käydään keskustelua niin sosiaalisessa mediassa kuin Opetus ja kulttuuriministeriön asettamassa kiusaamisen ehkäisyn työryhmässä. Kiusaamisen vastaiselle asenteelle on haettu näkyvyyttä monissa julkisissa kampanjoissa, ja kiusaamisen ehkäisyyn on kehitetty monia vaikuttaviksi todettuja toimintamalleja. Tästä yhteiskunnallisesta huomiosta huolimatta noin joka kymmenes nuori kertoo tulevaisuuden peruskoulussa kiusatuksi. Kiusaaminen jää helposti aikuisilta piiloon ja nuoret kokevat kiusaamiseen puuttumisen riittämättömäksi. Esityksessä pohditaan, miksi kiusaamiseen puuttuminen on vaikeaa ja mistä asioista vaietaan koulukiusaamiseen liittyen.

Aihetta lähestytään Aseman Lapset ry:n koulukiusaamiseen puuttuvan K-0- hankkeen viitekehyses- sä, jossa kehitetään työkaluja kiusaamisen ehkäisyyn pitkään jatkuneissa ja vaativissa kiusaamistilanteissa. Hankkeen työntekijät jalkautuvat Helsingin peruskouluihin tilanteissa, joiden seurauksena on tehty

rikosilmoitus poliisille. Työtavat koostuvat nuorten ja perheiden kanssa tehtävästä yksilötyöstä, sovittelusta ja koululuokkien ryhmyttämisestä sekä tarvittavan tuen löytämisestä eri osapuolille. Hankkeessa hyödynnetään olemassa olevia moniammatillisia verkostoja ja hyviä käytäntöjä nuorten välisten konfliktien selvittämiseen. Nuorisotutkimusverkosto toteuttaa vuoden 2017 aikana hankkeeseen liittyvän tutkimuksen, jonka tarkoituksena on edistää hankkeen käytäntöjen kehittämistä. Tutkimus toteutetaan tapaus- ja toimintatutkimuksen periaatteita hyödyntäen havainnoimalla hankkeessa tapahtuvaa työskentelyä ja haastattelemalla keskeisiä toimijoita kiusaamistapausten ympäriltä, kuten poliisia, rehtoria, nuorisotyöntekijöitä, nuoria sekä heidän vanhempiaan.

Tutkimuksessa tuotetaan tietoa kiusaamistilanteiden kehittymistä ja niihin puuttumisesta eri toimijoiden näkökulmista: Miten tilanteita tunnistetaan ja tulkitaan? Mitkä tekijät ovat johtaneet konfliktien kehittymiseen ja miten niihin on pyritty vaikuttamaan? Miten tilanteiden selvittely on edennyt, kenen ehdoilla ja mitä vaikutuksia sillä on ollut? Mikä on ulkopuolisten sovittelijoiden merkitys tilanteiden hoidossa? Tutkimuksen tuloksia tulkittaessa on tarkoitusta pohtia, mitä tapaukset kertovat koulusta toimintaympäristönä, nuorten, heidän perheenjäsentensä ja ammattilaisten suhteista sekä kyvyistä ja mahdollisuuksista selvittää konfliktitilanteita. Lisäksi tutkimuksessa kysytään, millaisia mahdollisia kehittämiskohtia konfliktit nostavat esille kiusaamisilmiön ymmärtämisestä ja sen ehkäisemisestä koulun arjessa.

Toisin tekemisen ja omien kokemusten jakamisen mahdollisuus – Lastensuojelulaitoksissa asuvien tyttöjen voimavarakoulutus toimintakykyisyyksien tukena

Helena Parkkila & Mervi Heikkinen
(Oulun yliopisto)

Tutkimme lastensuojelulaitoksissa asuville tytöille suunnattua Voimavarakoulutuksen pilottitoteutusta, jonka pyrkimyksenä oli vahvistaa tyttöjen toimintakykyisyyttä sukupuolistuneen väkivallan tunnistamisessa ja ennaltaehkäisemisessä. Voimavarakoulutus kehitettiin tutkimusperustaisesti osana eurooppalaista tutkimus- ja kehittämisprojektia (2013–2014), jossa kansainvälisen yhteistyön tuloksena laadittiin Käsi-kirja lastensuojelun ammattilaisille. Tutkimuksemme aineistona on ensisijaisesti 1) tutkijan päiväkirja, ja 2) tytöiltä kerätyt koulutuksen arviointilomakkeet. Aineistonanalyysi perustuu sisällönanalyysiin ja hermeneuttis-feministiseen luentaan. Tutkimustulostemme mukaan omien kokemusten jakaminen ja toisin tekemisen mahdollisuus osoittautuivat tärkeimmiksi elementeiksi tyttöjen toimintakykyisyyksien vahvistamisessa Voimavarakoulutuksessa. Johtopäätöksenä toteamme Voimavarakoulutuksen olevan sosiaali- ja

terveysalalle soveltuva ammatillinen täydennyskoulutus ja työkalu laitososuhteissa asuvien nuorten tyttöjen kokeman sukupuolistuneen väkivallan tunnistamiseen, väkivaltakokemusten käsittelyyn ja väkivallan ennaltaehkäisyyn.

Nuorten oppimisvaikeudet työnhaussa ja palvelujen tarve

Susan Eriksson (Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu)

Oppimisvaikeudet ja heikko menestys ammatillisissa opinnoissa ovat yksi keskeinen syy nuorten työllistymisen vaikeuksille. Väitetään, että niiden nuorten joukko on kasvava, jotka eivät yrityksistä huolimatta ole työllistyneet avoimille työmarkkinoille. Ongelma on havaittu suureksi etenkin Itä-Suomessa (Pyykkönen ym. 2017) ja työelämän muutos nähdään yhtenä rakenteellisena tekijänä sen taustalla. (esim. Myrskylä 2012.) Nuorten palveluissa puolestaan on havaittu, ettei oppimisvaikeuksia omaavien nuorten tukemiseen ole tarjolla riittäviä palveluratkaisuja. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa ja Kehitysvammaliitossa on käynnissä yhteinen kehittämishanke, jonka puitteissa on kokeiltu yksilölähtöistä työnhakuvalmennusta oppimisvaikeuksia omaaville nuorille Etelä-Savon maakunnassa. Esityksessä käsitellään hankkeen tuloksia ja etsitään niiden perusteella ratkaisuja nuorten palvelujen kehittämiseksi suuntaan, jossa työllistymiseen saataisiin riittävää tukea niin, ettei avoimille työmarkkinoille pääseminen näyttäytyisi nuorelle mahdottomana oppimisvaikeuksista ja muista ongelmista huolimatta.

PERJANTAI 3.11 KLO 11:00–12:30

12. KERROTTU LAPSUUS JA NUORUUS MUISTITIEDOSSA, OSA II: KERTOJAN JA TUTKIJAN POSITIOT LAPSUUDEN JA NUORUUDEN MUISTAMISESSA

Puheenjohtajat: Ulla Savolainen (Helsingin yliopisto & Suomen Akatemia) & Riikka Taavetti (Helsingin yliopisto)

Kommentaattori: Kaisa Vehkalahti (Oulun yliopisto & Nuorisotutkimusverkosto)

Kaksiosainen työryhmä tarkastelee lapsuuden ja nuoruuden muistelua ja muistoja. Esitelmät keskittyvät lapsuuden ja nuoruuden esityksiin muisteluaineistossa sekä muistojen tutkimuksen monitieteisiin metodologisiin kysymyksiin. Muistelun ja sen tutkimuksen problematiikkaa lähestytään historiantutkimuksen, kulttuurintutkimuksen sekä yhteiskuntatieteiden näkökulmista.

Työryhmän ensimmäinen osa käsittelee lapsuuden ja nuoruuden järjestötoiminnan ja politiikan muista-

mista aikuisuudessa. Esitelmissä kysytään, miten lapsuuteen ja nuoruuteen usein liitettävät viattomuuden ja nostalgian väritykset soveltuvat poliittisen tai järjestöissä eletyn menneisyyden kertomiseen. Esitelmissä kuvataan, miten nuoruuden yhteisöt ja osallisuus, rituaalit sekä menetetty vallankumous näkyvät suomalaisen ja valkovenäläisen lapsuuden ja nuoruuden muistamisessa.

Työryhmän toinen osa keskittyy kirjoittajan ja tutkijan asemaan kirjoitetun muistitiedon ja omaelämäkertojen tutkimuksessa. Esitelmät tarkastelevat, millaisia kertomisen ja tutkimisen tiloja erilaiset muistitiedon ja muistelun kokoelmat tarjoavat. Esitelmissä kysytään, miten historian mullistukset sekä erilaiset vähemmistöasemat näkyvät lapsuuden ja nuoruuden kertomisen tavoissa.

”Minä” näyttämöllä. Nuorten kirjoittajien kertojaroolit omaelämäkerrallisissa teksteissä

Marianne Junila (Oulun yliopisto)

Pohdin esityksessäni, millaisia rooleja ja millä tavalla nuori käyttää kertoessaan omasta toiminnastaan ja omista kokemuksistaan murroksen ja kriisin keskellä. Tapahtumat ajoittuvat Suomen historian merkittävään ja väkivaltaiseen murrosvaiheeseen, sisällissodan aikana käytyyn Tampereen taisteluun keväällä 1918. Tarkastelen, millä tavoin nuoret kirjoittajat käsittelevät väkivaltaisia tapahtumia oppikoulun kaltaisessa ympäristössä, joka hyväksyi valkoisten hegemoniakertomuksen ainoana oikeana tulkintana tapahtuneesta. Tämä johti tilanteeseen, jossa kirjoittajien omien kokemusten ja hegemoniakertomuksen välillä oli väistämättä ristiriita (Junila 2011). Tutkimalla aikalaislasten autenttisia kokemuksia pyrin avaamaan näkökulman lapsuudessa koettujen traumaattisten kokemusten ymmärtämiseen ja käsittelyyn.

Tutkimusaineisto koostuu tamperelaisten koulutyttöjen syyslukukauden alussa 1918 kirjoittamista kouluaineista, jossa he muistelevat edellisen kevään tapahtumia. Lähteet edustavat omaelämäkerrallista muistelukerrontaa, johon on kohdistunut aikuislukijan kontrolli. Tekstien kirjoittamista on pohjustettu koulussa ja ne laadittiin opettajan luettavaksi. Kirjoittamisvaihetta ovat lisäksi ohjanneet paitsi opettajan instruktio, mahdollisesti myös vanhempien ja muiden perheenjäsenten osallistuminen muistojen palauttamiseen. Näitä seikkoja ei ole aineiston arkistoinnin yhteydessä mainittu, mutta ne ovat siitä pääteltävissä.

Aineisto on edellä mainittujen seikkojen vuoksi haastava, mutta tarjoaa myös syntyjankohtansa vuoksi poikkeuksellisen näkymän lapsen ja nuoren historialliseen kokemukseen. Lähes välittömästi tapahtuneina muistiin kirjauksina niitä onkin käytetty silminnäkijäkertomuksina (ks. Ylikangas 1993), mutta tässä luen niitä lapsen autenttisena kertomuksena ko-

kemuksesta ja pyrkimyksenä hallita tuota kokemusta.

Haasteellisuus liittyy kontrolloituun ja kollektiiviseen syntytapaan, jonka oletan vaikuttaneen siihen, kuinka kirjoittajat ovat rohjenneet tai halunneet purkaa kokemustaan. Vaikka oppikoululaistytöt suosivat koulussa oppimiaan kirjoittamisen konventioita vapaassa kirjoittamisessaan, olisivat sisällissotaan liittyvät traumaattiset kokemukset saaneet toisenlaisen asun ja kertomuksen, jos kyseessä olisi kouluaineen sijasta ollut henkilökohtainen, omaelämäkerrallinen teksti kuten kirje tai päiväkirja.

Kokemuskerrontaa sisältävät kouluaineet ovat virallista kirjoittamista ja vertautuvat lähteinä erilaisten virallisen kirjoittamisen kanavien (järjestöt, seurat, yhdistykset) piirissä syntyneeseen aineistoon. Omakohtaisuuden vuoksi ne voidaan myös lukea samaan kategoriaan sellaisten yksityisessä yhteydessä syntyneiden lähteiden kanssa kuin kollektiiviset päiväkirjat ja perhelehdet.

Viimemainittuja lähteitä on toki tutkittu (esim. Salmi-Niklander 2011, Tikka 2011), mutta mielestäni metodologista keskustelua olisi syytä jatkaa ja pohjata sitä, miten lähteiden puolijulkinen, kollektiivinen luonne on muokannut ja valikoinut sisältöjä ja onko jollakin lukutavalla mahdollista osoittaa ja purkaa tätä kontrollin vaikutusta.

Väkivaltainen kriisi jättää tunnejälkiä, joista käyttämäni aineisto kertoo kuitenkin pikemminkin peiteltyä kuin suoraan – ilmeisesti tehtävänannosta johtuen. Tavoitteenani on testata oletusta, jonka mukaan kirjoittajarooli, minän esittäminen tai kätkeminen voisi toimia tulkin avaimena. Tarkastelemalla minäkertojan rooleja ja suhdetta tapahtumiin pyrin tavoittamaan jälkiä kirjoittajan autenttisesta kokemuksesta ja sen herättämistä tunteista.

Lapsuus inkeriläisten omaelämäkerrallisissa kirjoituksissa

Ulla Savolainen (Helsingin yliopisto)

Esitelmä käsittelee lapsuuden ja nuoruuden esittämistä inkeriläisten omaelämäkerrallisissa kirjoituksissa. Se esittelee alustavia havaintoja lapsuuden roolista järkyttäviin historiallisiin tapahtumiin kytkeytyvässä omaelämäkerrallisessa muistelussa. Inkeriläiset ovat nykyisen Venäjän ja Viron alueilla, Pietarin kaupungin lähellä, asunut historiallinen Suomea tai suomensukuista kieliä puhunut monikulttuurinen vähemmistö. Venäjän ja Euroopan suurten yhteiskunnallisten muutosten ja sotien myötä 1900-luku oli inkeriläisille sekasortoista aikaa. 1920- ja 1930-luvuilla alkanee kollektivisoinnit, venäläistämispolitiikka, vangitsemiset ja karkoitukset koskivat suurta osaa inkeriläisten elämää muuttaen kyläyhteisöjä, sosiaalisia verkostoja sekä itse-identifikaation perusteita peruuttamattomasti. Toisen maailmansodan aikana osa Inkerinmaasta jäi myös Saksan piiritysvyöhykkeeseen ja noin 60 000

inkerinsuomalaista evakuoitiin Suomeen. Vuoden 1944 Suomen ja Neuvostoliiton välirauhan myötä suurin osa Suomeen evakuoituista inkerinsuomalaisista palasi Neuvostoliittoon, jossa heidän pakkosijoitettiin moniaalle.

Inkeriläiset ovat kirjoittaneet runsaasti omaelämäkerrallisia teoksia 1900-luvun aikana Suomessa, Neuvostoliitossa, Ruotsissa ja Virossa. Varsinainen muistelmabuumi ajoittui kuitenkin Neuvostoliiton hajoamisen ja sen jälkeiseen aikaan. Esitelmässä keskitytään inkeriläisten omaelämäkerrallisten kirjoitusten lapsuuden kuvauksiin tarkastelemalla lapsuuden ajan asemaa elämäntarinassa. Esitelmä pohtii mikä on lapsuuden kuvaksen funktio eri tavoin ideologisesti (esim. Neuvosto-myönteinen/vastainen) tai maailmankuvallisesti (esim. uskonnollinen/ateistinen) asemoituvissa kirjoituksissa. Tämän lisäksi se analysoi lapsuuden ajan ja myöhempien elämänvaiheiden suhteutumista relevantteihin maantieteellisiin (esim. Inkeri; Suomi; Karkotuspaikka) ja sosiaaliin (esim. perhe; ikätoverit; asuinyhteisö) viitekehyksiin.

Sateenkaareva nuoruus suomalaisessa muistitiedossa

Riikka Taavetti (Helsingin yliopisto)

Millaisia tarinoita syntyy sateenkaarevan nuoruuden muistelusta? Ja miksi niitä kerätään ja tutkitaan? Vuonna 2014 Nuorisotutkimusseura, Setä ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkisto keräsivät kirjoituskokoelman sateenkaarinnuoruudesta. Sateenkaarinnuorena nyt ja ennen -keruussa yhteensä 132 seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvaa tain muuten itsensä sateenkaarevaksi mieltänyttä kirjoittajaa kertoi nuoruudestaan – joko ajasta, jota he elävät nyt tai jo taakse jääneestä ajanjaksosta elämässään.

Tämä esitelmä tarkastelee tätä kokoelmaa muistitietotutkimuksen, nuorisotutkimuksen ja queer-tutkimuksen leikkauspisteenä. Kysyn esitelmässäni, miksi ja miten sateenkaareva nuoruus tuli muistitietokeruun ja tutkimuksen kohteeksi. Asetan käsittelemäni kokoelman osaksi suomalaisia tutkimustraditioita, leikkauspisteeseen, jossa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, nuoruus, menneisyys ja kertominen tutkimuksen kohteina ja lähestymistapoina asettuvat yhteen.

Esitelmässäni kysyn myös, mitä kirjoitukset kertovat erityisesti nuoruuden tuottamisesta kertomalla ja muistelemalla. Tarkastelen, miten kirjoittajat määrittelevät nuoruuden, millaisia rajoja he sille asettavat ja mikä tekee sateenkaarevasta nuoruudesta erityisen kertomisen ja muistamisen kohteen. Kokoelman kirjoitukset tarjoavat välähdyksiä siitä, millaista on ollut kasvaa aikuiseksi eri aikoina heteronormatiivisuuden värityksessä suomalaisessa yhteiskunnassa. Samalla kirjoitukset kertovat, miten sateenkaarevuus on ollut eri aikoina nuoruuttaan eläneiden kokemuksissa erilaisia – ja myös hämmästyttävän samanlaista.

Esitelmässäni väitän, että sateenkaarinnuoruudesta kertovien muistitietokirjoitusten avulla on mahdollista monipuolistaa ja liikuttaa kuvaa suomalaisen nuoruuden kokemuksista ja sukupolvista.

13. MIELENTERVEYS JA PÄIHTEET

Puheenjohtaja: Reija Paananen (Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sokra-hanke)

Nuoria koskeva mielenterveyspuhe ja kyvykkyyshanteet

Elina Ikkävalko (Helsingin yliopisto, AGORA-tutkimuskeskus)

Paperissa tarkastelen tapoja, joilla nuorten aikuisten mielenterveyttä ja heille suunnattua mielenterveys-työtä jäsennetään julkisessa keskustelussa Suomessa. Huomion kohteena ovat etenkin mielenterveyden ongelmien selitysmallit, niihin liittyvät kyvykkyyshanteet sekä esitetyt ratkaisut. Aineistoa analysoidaan psykopoliittisesti, mikä tarkoittaa yhteiskunnallisen ja sosiaalisen ilmapiirin ja yksilöiden kokemusmaailmojen välisten dynamiikkojen hahmottamista. Kysyn myös, millaisia toimijuuden paikkoja nuorille on tässä keskustelussa tarjolla ja miten siihen osallistuvat nuoret aikuiset neuvottelevat sosiaalisten ja kulttuuristen, esimerkiksi hyvää mielenterveyttä tai työkykyä määrittävien, ihanteiden kanssa. Kyvykkyyshanteet viittaavat ajattelutapaan, jonka mukaan vamma tai kyvyttömyys on lähtökohtaisesti negatiivinen asia ja pitäisi mahdollisuuksien mukaan hoitaa tai poistaa. Analysoimissani mediamateriaaleissa yhtäältä ylläpidetään, toisaalta vastustetaan näitä kehomielettään kyvykkään subjektin ihanteita.

Tutkimus kiinnittyy kriittisen vammaistutkimuksen, feministisen tutkimuksen ja kulttuurintutkimuksen jäsenyyksiin joidenkin sosiaalisten ryhmien, esimerkiksi nuorten, vammaisten ja siirtolaisten, lisääntyneestä haavoittuvuudesta, mitä on tarkasteltu muun muassa globaalien talouskriisien ja sitä seuranneen talouskurin politiikan sekä hyvinvointivaltioiden organisoinnissa tapahtuneiden muutosten seurauksena. Muutosta on jäsennetty myös prekarisaationa eli yleisenä elämän ehtojen muuttumisena epävarmuudeksi ja hauraammiksi länsimaisissa yhteiskunnissa. Aiemmin hyvinvointivaltiollisessa ajattelussa miellettiin ihmisten elämänsäntuun kuuluvat epävarmuuden ja haavoittuvuuden paikat ainakin osin yhteiskunnallisen vastuun ja tuen piiriin kuuluviksi. Sittemmin yksilöllistyminen on näkynyt sosiaali- ja hyvinvointipolitiikassa yksilön vastuun lisääntymisenä elämään kuuluvien riskien ennakoimisessa ja niistä selviytymisessä.

Tutkimuksen taustalla on lisäksi mielenterveyden rakenteellinen muutos Suomessa. Muutosta kuvaa esimerkiksi siirtyminen psykiatrisesta sairaalahoito-

dosta avohoitoon ja mielenterveystyön laajeneminen sosiaalityöhön ja terveydenhoitoon sekä vertaistukitoiminnan merkityksen kasvu. Tämä kytkeytyy yleisempään julkisten hyvinvointipalvelujen muutokseen ja markkinoitumiseen. Paperia varten on koottu nuorten mielenterveyttä sekä heille suunnattuja kuntoutuspalveluja käsittelevää uutis- ja muuta mediamateriaalia ajalta 2013-2017. Se on osa nuorten aikuisten mielenterveystyön muutoksia tarkastelevaa post doc-tutkimustani, joka kuuluu Suomen Akatemian rahoittamaan Nuorten tukijärjestelmät haavoittuvuuden eetoksessa –tutkimusprojektiin (2017-2020).

Nuorten kokemuksia mielenterveysongelmista, OPI-kuntoutuksesta ja sen hyödyistä

Tiia Villa, Jaakko Harkko & Erja Poutiainen (Kuntoutussäätiö)

Mielenterveyshäiriöt ovat yleistyneet erityisesti alemmissa sosioekonomisessa asemassa olevilla nuorilla. Monet niistä puhkeavat nuoruusiällä, ja niinpä niihin on tärkeää pyrkiä puuttamaan opiskeluympäristöissä, joissa voidaan tavoittaa kerralla suuri osa ikäryhmää. Opiskeluympäristöissä mielenterveyden häiriöt näkyvät muun muassa poissaoloina ja opiskeluvaikeuksina, jolloin ongelmiin voidaan usein vielä puuttua ennen niiden kärjistymistä kokonaisvaltaisemmaksi syrjäytymisen vaaraksi.

OPI-kuntoutus on Kansaneläkelaitoksen (Kela) rahoittama kuntoutusmalli, joka on tarkoitettu ammatillista perustutkintoa opiskeleville 16–25-vuotiaille nuorille, joilla on masennus- tai ahdistushäiriöitä ja opinnot ovat sen takia pitkittymässä tai uhkaavat keskeytyä. Kuntoutuksella pyritään auttamaan nuorta samanaikaisesti sekä mielenterveyden ongelmissa että opinnoissa suoriutumisen. Kelan määrittelemiä OPI-kuntoutuksen tavoitteena on mm. opiskelu- ja toimintakyvyn parantuminen ja tuki hoito- ja tukipalveluiden käyttöön. OPI-kuntoutus toteutetaan ryhmämuotoisena kuntoutuksena ja yksilöllisinä käyntikertoina, joiden sisältö ja toteuttamisen painotus lähtevät sekä ryhmän että yksilön tavoitteista. Kuntoutussäätiö tutkii OPI-kuntoutusta osana Kelan Muutos-hanketta.

Tutkimus tuottaa tietoa nuorten kuntoutus- ja kuntoutumisprosessista, niiden sisällöistä ja etenemisestä sekä kuntoutumista edistävästä ja haittaavista mekanismeista. Monimenetelmällisen ja moninäkökulmaisen tutkimuksen tavoitteena on arvioida kuntoutusmallin toteutumista, toimivuutta, vaikutuksia ja hyötyjä kuntoutukseen osallistuneen nuoren, kuntoutuksen palveluntuottajan ja oppilaitoksen näkökulmista. Tutkimuksen aineistonkeruu kohdentui OPI-kuntoutuskursseille, jotka käynnistyivät vuoden 2016 aikana. Esitämme alustavia tuloksia nuorille kuntoutujille suunnatusta kyselyistä (N=72) sekä -haastatteluista (N=18). Määrällinen aineisto esitetään suorina jakaumina, ristiintaulukoiteina sekä keskiar-

voja vertailemalla. Laadullinen aineisto on koodattu Atlas.ti -ohjelmalla sekä tyypitely ja luokiteltu niin, että myös tiettyjen käsitteiden yhteyksiä toisiinsa voidaan kuvata selkeästi.

Esityksessä kuvaamme OPI-kuntoutuksen vaikutuksia sekä koettuja hyötyjä nuorten toiminta- ja opiskelukykyyn sekä sitä, miten tutkimuksen nuoret käsittävät mielenterveysongelmia osana arkeaan ja elämänpolkujaan. Tuloksista selviää, että nuoret käsittävät mielenterveysongelmiaan sekä niiden vaikutuksia arkeen ja opintoihin muun muassa sosiaalisen vuorovaikutuksen, motivaation ja jaksamisen kautta. He arvioivat opiskelukykyänsä parantuneen kuntoutusta edeltäneeseen tilanteeseen verrattuna. OPI-kuntoutuksen koettiin vaikuttavan myös positiivisesti erityisesti itseluottamuksen kasvuun vuorovaikutustilanteissa. Kansaneläkelaitoksen rahoittama tutkimus valmistuu kokonaisuudessaan vuonna 2018. Tuloksia hyödynnetään Kelan kehittämistyössä. Tuloksista on hyötyä myös muille mielenterveyskuntoutuksen kehittäjille.

Toisen asteen koulutuksen puuttuminen päihdeongelmaisten nuorten aikuisten vankeusriskiä lisäävänä tekijänä

Teemu Kaskela & Tuuli Pitkänen (A-klinikkasäätiö)

Suurimmalla osalla Suomen vangeista on ollut päihderiippuvuus jossain vaiheessa elämäänsä. Noin neljäsosa vangeista on alle 30-vuotiaita. Mitä nuorempana vankeilaan joutuu, sitä suurempi uusimisriski on. Koulutuksen on puolestaan todettu olevan - ainakin väestöä koskevissa tutkimuksissa - vankeudelta suojaava tekijä. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan toisen asteen koulutuksen puuttumista suomalaisten päihdeongelmaisten nuorten vankeusriskiä kasvattavana tekijänä.

Hoito-, koulutus-, vankeus- ja kuolintietoihin pohjautuvassa tutkimuksessa tarkastellaan 2121 päihdehoidossa ennen 28 ikävuotta olleen henkilön rikoshistoriaa. Coxin regressioanalyysin avulla selvitettiin kuinka paljon suurempi riski tehdä vankeuteen johtava rikos 18 ja 28 ikävuoden välillä oli henkilöillä, joilla ei ollut toisen asteen koulutusta. Naiset ja miehet analysoitiin myös erikseen. Miehillä oli neljä kertaa suurempi riski tehdä vankeuteen johtava rikos kuin naisilla. Kun sukupuoli analysoitiin erikseen, huomattiin, että alhainen koulutus nosti rikosriskin 2,5-kertaiseksi miehillä ja yli kolminkertaiseksi naisilla. Syntymävuosi ei ollut yhteydessä riskiin.

Tulosten perusteella ei voida suoraan päätellä, että koulutus vähentää päihdeongelmaisten suomalaisnuorten vankeuteen johtavaa rikollisuutta, sillä samat tekijät voivat vaikuttaa huonoon koulumenestyksen ja suurempaan vankeusriskiin. Silti kirjallisuudesta löytyy useita teorioita, jotka tukisivat tätä päätelmää: koulutus voi ehkäistä rikollisuutta esimerkiksi muuttamalla ihmisen identiteettiä, tuoda uusia rooli- ja

käyttäytymismalleja, sekä lisätä rikoksettomia sosiaalisia siteitä ja sosiaalista pääomaa. Modernissa pohjoismaisessa hyvinvointivaltiokontekstissa, jossa koulutuksen arvo ja merkitys elämäkululle on suuri, koulutus saattaa olla aiempaa oleellisempi tekijä vankeuteen johtavassa rikollisuudessa. Päihdeongelmat ovat tärkeä syy koulutuksen keskeyttämiseen koulutuksen eri asteilla. Koulunkäyntiä tulisikin tukea päihdeongelmista huolimatta ja toisaalta luoda matalan kynnyksen polkuja, jotka mahdollistavat opiskelun kuntoutumisen rinnalla.

14. NUORTEN OSALLISUUS

Puheenjohtaja: Elina Pekkarinen
(Nuorisotutkimusseura)

Nuorisovaltuuston nuorten pohdintaa nuorten osallistumisesta ja osallistumattomuudesta

Anu Alanko (Oulun yliopisto)

Kansainvälisten ihmisoikeussopimusten (esim. Lapsen oikeuksien yleissopimus 1989) sekä kansallisen lainsäädännön (esim. Nuorisolaki 2006/72; Perustuslaki 1999/731) myötä nuorten osallisuuden tukeminen on yhteiskunnassa tärkeäksi tunnustettu asia. Käytännössä tämä on johtanut muun muassa oppilaskuntatoiminnan kehittämiseen mutta lisännyt myös kuntatasolla laajemmin erilaisia vaikuttamiskanavia alle 18-vuotiaille nuorille. Nuorten osallisuus on ollut myös tutkimuksellisen mielenkiinnon kohteena pitkään.

Kansallinen ja kansainvälinen tutkimus on tuonut esille nuorten omia kokemuksia osallisuudestaan mutta osoittanut myös siihen liittyviä haasteita. On muun muassa todettu, ettei osallisuustoiminnan vaikuttavuus ole aina paras mahdollinen eikä toiminta myöskään osallista nuoria tasapuolisesti (esim. Wall 2010; Kiili 2006; Thomas 2007). Osallisuuden todetaan myös kumuloituvan, sillä yhdessä asiassa aktiiviset nuoret löytävät muita tehokkaammin osallistumisen kanavia muualta (esim. Alanko 2013; Myllyniemi 2008). Muun muassa Kiilakoski ym. (2012) ovat todenneet osallisuustutkimuksen kiinnittäneen huomiota ennen kaikkea ryhmämuotoiseen osallisuustoimintaan, jolloin yksittäisten osallistujien vaikuttamispyrkimykset ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Biesta (2006) on puolestaan kritisoinut demokratiakasvatuksen luonnetta individualistiseksi, jonka tavoitteeksi asetuu tietynlaisin valmiuksin varustetun kansalaisen kasvataminen. Sen sijaan tärkeää olisi kiinnittää huomiota siihen, miten subjektina toimiminen on ylipääntään mahdollista demokraattisessa yhteiskunnassa. Näiden ajatusten pohjalta olen kiinnostunut pohtimaan osallistuvan nuoren profilia.

Tarkastelen esityksessäni vaikuttajanuorten ajatuksia osallistuvista mutta myös osallistumattomista nuo-

rista. Aineisto muodostuu kysely- ja haastatteluaineistosta, joissa nuoret pohtivat nuorisovaltuustotoiminnassa mukana oleville nuorille tärkeitä ominaisuuksia sekä tiedollisia ja taidollisia valmiuksia. He pohtivat aineistossa myös sitä, miten he itse kokevat täyttävänsä nämä osallistuvalla nuorelle määrittämänsä tavoitteet. Nuoret pohtivat myös syitä osallistumattomuudelle; mikseivät kaikki nuoret ole kiinnostuneita vaikuttamistoiminnasta? Nuoret nimeävät osallistuvan nuoren oma-aloitteiseksi ja aktiiviseksi, kantaaottavaksi ja reippaaksi nuoreksi, joka rohkeasti osallistuu itselleen tärkeäksi kokemiinsa asioihin. Nuorten mukaan nuorisovaltuustotoiminnassa mukana olevan ei tarvitse olla poliitikko, mutta kiinnostusta yhteisten asioiden hoitamiseen tulee olla. Avoimuus, suvaitsevaisuus sekä kyky tulla toimeen ja hyväksyä erilaisten ihmisten mielipiteet koetaan merkitykselliseksi. Pohtiessaan omaa toimintaansa nuorisovaltuustossa, tuovat nuoret esille varsin kriittisiäkin näkemyksiä. Nuoret muun muassa kokevat omassa aktiivisuudessaan olevan petraamisen varaa, sillä nuorisovaltuusto toiminta sovitetään usein muutoinkin kiireiseen elämään opiskelu- ja harrastusvelvollisuuksiin.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (1985–2014) rakentuvan osallisuuskäsityksen sosiaalipedagoginen tarkastelu

Perttu Männistö & Alekski Fornaciari
(Jyväskylän yliopisto)

Esitelmässä tarkastelemme perusopetuksen opetussuunnitelmien (1985 - 2014) osallisuuden käsitettä. Osallisuuden käsitteeseen liitettävien merkityksen tarkastelu osana opetussuunnitelmatekstiä on erittäin ajankohtaista, sillä osallisuuspuhe on rantautunut voimakkaasti osaksi virallisia asiakirjoja. Tekemässämme dokumenttitutkimuksessa keskityimme refleктоimaan joitain keskeisiä osallisuuden elementtejä suhteessa osallisuuden sosiaalipedagogisiin hahmotelmiin. Tutkimuksemme avulla olemme pyrkineet kuvaamaan, minkälaisia kehityskulkuja osallisuuspuhe Suomessa on noudatellut – mitä on pidetty tärkeänä ja mitä on jätetty ulkopuolelle. Viimeisen 30 vuoden aikana osallisuuspuheessa on siirrytty normittavasta ja kansalliskeskeisestä puheesta kohti mukana kutsuvaa ja maailmankansalaisuutta korostavaa ideaalia. Nykyinen tavoiteyksilö on puolestaan monikulttuurisuutta kunnioittava, yritteliäs, vastuunsa kantava sekä dialogiin uskova toimija, joka aktiivisesti osallistumalla kehittää jatkuvasti itseään ja yhteiskuntaa. Sosiaalipedagogiselle katsannolle joiltain osin problemaattisesti, osallisuus nähdään kuitenkin usein vain toiminnan päämääränä, ei kaikkea toimintaa koskettavana.

Osallisuuden välittävä vaikutus syrjäytymispolussa

Marko Merikukka, Tiina Ristikari & Mika Gissler
(THL)

Tomi Kiilakoski (Nuorisotutkimusverkosto)

Johdanto: Syrjäytymiselle ei ole yksiselitteistä määritelmää. Syrjäytyneiksi luokitellaan usein työvoiman ja opiskelun ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Syrjäytyneiden määrä vaihtelee kuitenkin määritelmästä riippuen. Myrskylän (2012) mukaan yhteiskunnassamme elää jatkuvasti noin yhden ikäluokan verran syrjäytyneitä nuoria. Syrjäytyminen aiheuttaa taloudellisia kustannuksia yhteiskunnalle johtuen erilaisten korjaavien palveluiden käytön kustannuksista, toimeentulotukikuluista ja menetetyistä verotuloista. Syrjäytyminen saa usein alkunsa, kun huono-osaisuus kasautuu ja monimuotoistuu heikentäen yksilön mahdollisuuksia hallita elämäänsä. Ensisijainen keino ehkäistä syrjäytymistä ja nostaa nuoria takaisin työmarkkinoille on koulutus. Nuorten osallisuus antaa nuorille mahdollisuutta vaikuttaa heitä koskeviin asioihin ja tulla kuulluksi. Onko nuorten osallisuudella yläkoulussa vaikutusta huono-osaisuus- ja syrjäytymispolkuihin?

Aineistot ja menetelmät: Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) Kansallinen syntymäkohortti 1987 -hanke kattaa kaikki Suomessa vuonna 1987 syntyneet lapset (N = 59 476), joita on seurattu sikiöajalta vuoden 2012 loppuun kansallisten rekistereiden avulla. Syntymärekisterin pohjalle on yhdistetty ikäluokan lasten ja heidän biologisten vanhempiensa terveys- ja yhteiskuntatietoja. Rekisteriaineistoon yhdistettiin koulutasolla THL:n Kouluterveyskyselyn tulokset osallisuudesta vuosilta 2002 (8.lk) ja 2003 (9.lk), jolloin vuonna 1987 syntyneet vastasivat kyselyyn. Tieto vuonna 1987 syntyneiden koulusta saatiin Opetushallituksen yhteisvalintatiedoista. Osallisuutta kuvaamaan valittiin seuraavat kysymykset neljä kysymystä: 1) Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla, 2) Opettajat ovat kiinnostuneita siitä mitä minulle kuuluu, 3) Luokassani on hyvä työrauha, 4) Oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon koulutyön kehittämisessä. Polkumallien avulla mallinnetaan lapsuuden olosuhteiden (lapsen hyvinvointi, perheen taloudellinen tilanne, perhetausta ja vanhempien terveys) ja mahdollisen myöhemmän syrjäytymisen välisiä suhteita. Syrjäytymisen indikaattorina käytetään pääasiallista toimintaa vuosien 2007–2012 aikana. Osallisuus toimii polkumalleissa välittäjänä (mediaattori).

Hypoteesi: Osallisuus yläkoulussa auttaa heikentämään lapsuuden ja nuoruuden negatiivisten olosuhteiden vaikutusta mahdolliseen myöhempään syrjäytymiseen.

15. NUORISOTYÖ, NUORTEN PALVELUT JA NIIDEN ARVIOINTI

Puheenjohtaja: Aino Lappi (THL)

Nuorisotyön arvioinnin haasteet

Anu Gretschel (Nuorisotutkimusverkosto)

Esityksessä pyritään vastaamaan kysymykseen, miten arviointi tulisi rakentaa osaksi nuorisotyön prosesseja. Esimerkkeinä käytetään lyhyesti kolmea erilaista tapausta: nuorten vaikuttamisen prosessia, nuorille suunnattua chat-palvelua ja kansainvälisen nuorisotyön toteuttamista verkostomaisesti. Mitä arvioinnissa jää helposti katveeseen ja jääkö jotain aina lopullisesti tavoittamatta? Esityksessä esitellään myös tutkijan kentän kanssa yhteistyössä kehittämä avoimen nuorisotyön kokonaisvaltaiseksi tarkoitettu arviointiväline ja keskustellaan sen(kin) rajoitteista. Pessimismi ei kuitenkaan ole esityksen avainsana.

Miten kasvatus taipuu arvioitavaksi nuorisotyössä?

Pirjo Junttila-Vitikka (vapaa tutkija)

Kasvatus on suhteellisen laajasti hyväksytty nuorisotyön ydintehtäväksi, vaikka sitä ei toiminnan kuvauksissa vielä liiemmin viljellä. Mieluummin puhutaan nuoren tukemisesta, kohtaamisesta, ohjaamisesta tai vaikkapa sosiaalisesta vahvistamisesta ja syrjäytymisen ennaltaehkäisemisestä. Mutta miten kasvatus taipuu arvioitavaksi? Miten kasvun vaikutuksia voi todentaa ja keneltä asiasta kannattaa kysyä?

Nuorten harrastukset ja omaehtoinen toiminta

Anna Anttila & Eeva Ahtee (Helsingin kaupunki, Nuorisopalvelut)

Pohdimme ja käsittelemme nuorisotalouden käytännön kentältä ja kehittämistyöstä nousevia harrastamisen ja vapaa-ajan teemoja: minkälaisia ovat nuorten omat tulkinnat ja näkökulmat hyvästä vapaa-ajasta ja harrastuksista. Miten nuorisotyö ja nuorisotutkimus tavoittavat nuorten omaehtoisen toiminnan? Miten suhtautua hiljaisuuteen ja hiljaisiin nuoriin? Miten voi tietää, mitä jää huomaamatta? Pitääkö piilossa olevaan vapaa-aikaan puuttua? Ajatuksemme perustuvat Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan nuorisopalveluiden Hyvä vapaa-aika -kehittämisen ja tutkimushankeen (2013-2017) tuloksiin ja niiden jatkojalostamiseen. <http://vapari.munstadi.fi>

Posterit

OPISKELIJAYHTEISÖN VAIKUTUS NUOREN AIKUISEN HYVINVOINNILLE. TAPAUSESIMERKINÄ TURUN YLIOPISTON OSAKUNNAT

Mari Säisä (Turun yliopisto)

Aikuisuutta voidaan pitää kypsyytenä ja täysi-ikäistymisenä. Aikuisen olemukseen liittyy vastuunotto ja sitoutuminen. Aikuisuus ei suinkaan ala heti täysi-ikäisyyden koittaessa vaan usein sitä edeltää liminaaltila, jossa olevia kutsutaan nuoriksi aikuisiksi. Aikana jolloin yliopisto-opiskeluun liitetään ajatus nopeasta valmistumisesta työelämään, opiskelijoiden hyvinvointi nousee yhä useammin esiin. Viimeistään korkeakoulun aloittaessaan nuori aikuinen irtautuu lapsuudenkodistaan ja etsii itseään. Identiteetin kehityksessä tärkeänä osana toimii muun muassa eri yhteisöjen tarjoamat turvaverkot. Toimivaa yhteisöllisyyttä ilmenee pienissä aktiivisesti toimivissa joukoissa ja luokka- tai vuosikurssisidonnaisissa opetusryhmissä. Koska suurin osa korkeakouluopinnoista on kurssimuotoista, korostuu vapaa-ajan yhteisöjen merkitys entisestään. Opiskelijakulttuuriin liittyy erilaiset tavat harjoitella turvallisesti aikuisuutta muun muassa pöytäjuhlien ja luottamustehävien muodossa. Samalla yhteisö tukee nuoren aikuisen kasvamista yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi. Yhteisöllisyyttä korkeakoulussa voi tarkastella monella tasolla: koko korkeakoulu, tiedekunta, laitos, ylioppilaskunta, ainejärjestö/kilta, seminaariryhmä, osakunta tai harrastusjärjestö. Osakuntien ollessa kyseessä esiin nousee kysymys kotiseudusta yhteisön yhteensitovana voimana. Toisin kuin Helsingin yliopiston osakunnissa, ei Turun yliopiston osakunnissa syntyperä ole yhtä tiukka määre osakuntaan liitettäessä vaan ennemminkin mielikuva kustakin osakunnasta yhteisönä.

Väitöskirjatutkimuksessani pohdin opiskelijayhteisön merkitystä suhteessa nuoren aikuisen hyvinvointiin. Käyttäen osallistuvaa havainnointi ja haastatteluja koostan autoetnografista tutkimusta, jossa nostan Turun yliopiston osakuntia tapausesimerkkinä tiiviistä opiskelijayhteisöstä. Haasteena tutkimukselle on sukupolvikokemus, jonka käsitettä sovelletaan tässä opiskelijamaailmaan. Peilaan aineistoa omaan kokemukseeni osakunta-ajastani, joka on erilainen nykyisten aktiivien kokemuksesta. Posterissani esitän tutkimusaineistosta nousseiden havaintojen lisäksi taustaa opiskelijan hyvinvoinnin tutkimiselle sekä autoetnografiselle metodille. Aineistosta nousee erilaiset kokemukset yhteisöön kuulumisesta sekä sen merkitys yksilölle. Osakuntatoimintaan liitetään kiinteästi itse perustoiminnan lisäksi myös perinteet ja jatkuvuuden tärkeyden korostaminen. Kokemus mahdollisuudesta olla osana jotain suurempaa opiskelijasukupolvien ketjua, on yksi tärkeä tekijä kyseisten yhteisöjen jäsenten kokemusta.

NUORTEN KOKEMUKSIA TERVEYSVALINTOJEN EETTISISTÄ NÄKÖKULMISTA: OIKEUDET, VELVOLLISUUDET JA VASTUU

Tanja Moilanen (Itä-Suomen yliopisto)

Nuorten terveysvalinnat vaikuttavat keskeisesti terveyteen ja hyvinvointiin. Ne ovat lisäksi yhteyksissä laajeneviin terveyseroihin sekä nuorten hyvinvoinnin eriarvoistumiseen. Terveysvalinnat voivat olla itsenäisiä päätöksiä tai seurausta eriarvoisista olosuhteista ja mahdollisuuksista. Eriarvoisuuteen vaikuttaminen edellyttää syvempää ymmärrystä nuorten terveysvalintojen eettisistä näkökulmista, sillä tarvitaan tietoa siitä, miksi näitä terveysvalintoja tehdään. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata ja selittää nuorten kokemuksia arkipäivän terveysvalintoihin liittyviä oikeuksia, velvollisuuksia ja vastuuta. Tutkimuksessa toteutettiin teemahaastattelut 15-16-vuotiaille nuorille (n=67) ryhmähaastatteluina (n=14). Aineisto analysoitiin fenomenologis-hermeneuttisella menetelmällä.

Tutkimustulosten mukaan terveysvalinnat olivat nuorille itsenäisiä päätöksiä sekä mahdollisuutta vaikuttaa itseä koskeviin asioihin. Terveysvalinnat mahdollistivat itsenäisyyden kokemuksen sekä vapauden tunteen vanhempien ja koulun säännöistä. Nuoret ajattelivat, että muut ihmiset voivat ohjata heitä valintojen tekemisessä, mutta muut eivät voi päättää heidän puolestaan. Nuorten mukaan heillä on oikeuksia, jotka he kuvasivat asioiksi jotka kuuluvat heille sekä toimiksi, mitä he saavat tehdä omaan terveyteensä liittyen. Oikeudet kohdistuivat perustarpeisiin, itsenäisiin valintoihin, terveydenhuollon palveluihin sekä koulutukseen liittyen. Nuorille velvollisuudet olivat asioita, jotka tulisi toteuttaa ja ne kohdistuivat itsestä ja muista huolehtimiseen sekä määriteltyjen tehtävien täyttämiseen. Nuorten käsitys oli, että he olivat ja heidän tulee olla vastuussa omista terveysvalinnoista, mutta myös muista ihmisistä. Nuorten näkemysten mukaan oikeudet, velvollisuudet ja vastuu oli yhdenvertaista ja kuului kaikille nuorille, mutta niiden toteuttamiseen vaikuttivat kuitenkin yksilön voimavarat sekä yhteisön ja yhteiskunnan olosuhteet, jotka voivat tuottaa eriarvoistumista.

Jatkossa nuorten terveysvalintoihin liittyvien oikeuksien, velvollisuuksien ja vastuun tunnistamiseen ja tukemiseen on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota, jotta voidaan vahvistaa terveyden edistämisen toimintoja sekä edistää yhdenvertaisuuden toteuttamista. Siten voidaan tukea nuorten mahdollisuuksia toteuttaa oikeuksia, velvollisuuksia ja vastuuta käytännössä.

Illanvietto

Omakustanteinen (43 €) konferenssi-illallinen järjestetään ennakkoon ilmoittautuneille ravintola Tubassa (Mannenkatu 2) torstaina 2.11. klo 20:00.

Tuba on Food & Lounge -henkinen ravintola, joka tarjoaa käsin tehtyä luomu- ja lähiruokaa. Menulta löytyy aina myös kasvis- ja vegaaniruokaa. Ravintola on lyhyessä ajassa vakiinnuttanut paikkansa kulttuuriravintolana, jossa yhdistyvät hyvä ruoka, rento ilmapiiri ja musiikki. Eko- ja kierrätysshenkisyys heijastuu myös ravintolan ulkonäköön; suurin osa huonekaluista ja astioista on kierrätettyjä.

Illallisbuffet

Halloumisalaattia VL, G
Meloni-viherversosalaattia L, G
Talon leipää ja tuorejuustoa
* * *

Lammaskebabkoita Tuban tapaan L, G
paprikakastiketta M, G ja tsatsikia L, G
tabbouleh M
kesäkurpitsa-herkkusienipaistosta M, G
Kasvisruokana
Seitankebabia M
paprikakastiketta M, G ja tsatsikia L, G
tabbouleh M
kesäkurpitsa-herkkusienipaistosta M, G
* * *

Sortolan jätskiä ja useampaa lisuketta
Luomua ja reilua kahvia

Illalliskortti 43€ sisältää tervetuliaismaljan ja yhden kaadon talon viiniä/olutta.

Yhteystiedot

Mannenkatu 2, 90130 OULU
040-8387737, info@tuba.fi
<https://tuba.fi/>

Kulkuyhteydet

Bussit

Seuraavat bussilinjat kulkevat välillä lentokenttä-keskusta-yliopisto:

- Lentokenttä-keskusta: Bussilinja 8. Keskustassa hyvä pysähdyspaikka on *Toripakka*. Matkan kesto n. 30 min.
- Lentokenttä-yliopisto: Bussilinja 8. Yliopistolla hyvä pysähdyspaikka on *Yliopisto P*. Matkan kesto n. 30-45 min.
- Yliopisto-keskusta: Bussilinjat 1, 2, 3 ja 8. Keskustassa hyvä pysähdyspaikka on *Toripakka* ja yliopistolle mentäessä *Yliopisto P*. Matkan kesto n. 20 min.

Taksi

Oulun taksi: 0600 30081

”Kyyti”

Edullinen tapa matkustaa kimpakkyydillä. Lataa Tuup-applikaatio puhelimeen ja tilaa Kyyti. Uber-taksin tyyppinen taksipalvelu. Ks. <https://kyyti.info/>.

Lounaspaikkoja yliopiston läheisyydessä

Yliopiston ruokalot

Restaurant Mara
Restaurant Foodoo
Café Hub
Restaurant Napa
Café Tellus
Restaurant Kylymä
Restaurant Foobar
Kastari
Subway

Muut lounaspaikat

Pizza & Buffa Linnanmaa (Kauppalinnankuja 1-3)
Hesburger Linnanmaa Prisma (Kauppalinnankuja 1-3)
Eksotik Fusion (Sammonkatu 10)
Little Dragon (Sammonkatu 12)
Ravintola Baabel (Kalevalantie 3)
Lounaspaikat sijaitsevat noin 15 minuutin kävelymatkan säteellä yliopistolta.

Järjestelytoimikunta

Anu Alanko, Oulun yliopisto
Tomi Kiilakoski, Nuorisotutkimusverkosto
Maija Lanas, Oulun yliopisto
Aino Lappi, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
Päivi Muranen, Lapin ammattikorkeakoulu
Reija Paananen, Diakonia-ammattikorkeakoulu
Mikko Oranen, Nuorten Ystävät
Kaisa Vehkalahti, Nuorisotutkimusverkosto

Konferenssi sihteeri

Janne Poikolainen, Nuorisotutkimusverkosto
Katri Kärkkäinen, Nuorisotutkimusverkosto

NUORISOTUTKIMUSSEURA RY.
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
toimisto@nuorisotutkimus.fi, puh. 020 755 2662

www.nuorisotutkimusseura.fi/catalog